

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

Evidenčné číslo: 105003B2024S421000355105W

ZAHRANIČNÉ A EKONOMICKÉ VZŤAHY – EÚ a USA
Bakalárska práca

2024

Bartovičová Amália

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

ZAHRANIČNÉ A EKONOMICKÉ VZŤAHY – EÚ a USA
Bakalárska práca

Študijný program: Medzinárodné ekonomické vzťahy
Študijný odbor: Ekonómia a manažment
Školiace pracovisko: Katedra medzinárodných politických vzťahov
Vedúci záverečnej práce: PhDr. Csányi Peter, PhD.

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že som bakalársku prácu vypracovala sama a uviedla som všetky použité a citované zdroje.

Bratislava, 28.4. 2024

Amália Bartovičová

Pod'akovanie

Touto cestou by som sa chcela poďakovať vedúcemu bakalárskej práce, pánovi PhDr. Petrovi Csányi, PhD., za odborné konzultácie, cenné rady a usmerňovanie pri spracovávaní bakalárskej práce.

Abstrakt

BARTOVIČOVÁ, Amália: *Zahraničné ekonomické vzťahy – EÚ a USA*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov; Katedra medzinárodných politických vzťahov. – Vedúci záverečnej práce: PhDr. Csányi Peter, PhD. Bratislava: FMV EU, 2024, 56 s.

Transatlantické vzťahy medzi Spojenými štátmi americkými (USA) a Európskou úniou (EÚ) predstavujú dôležitý a komplexný aspekt globálnej politiky a ekonomiky. Táto bakalárska práca sa zaoberá históriou a súčasným stavom týchto vzťahov, s dôrazom na ich obchodné a politické rozmery. Práca je rozdelená do štyroch kapitol. Prvá kapitola analyzuje vývoj transatlantických vzťahov od konca druhej svetovej vojny a identifikuje významné osobnosti, ktoré ovplyvnili túto dynamiku. Ďalej sa zameriava na ciele a metodiku práce, ktoré slúžia ako základ pre detailnejšiu analýzu. Hlavná časť práce sa venuje charakteristike zahraničných obchodných vzťahov medzi EÚ a USA, pričom sa zaoberá transatlantickými hospodárskymi vzťahmi, významom Svetovej obchodnej organizácie (WTO), priamymi zahraničnými investíciami a obchodnými spormi, vrátane prípadov ako "banánová vojna" či spor medzi výrobcami lietadiel Boeing a Airbus. Ďalej sa analyzujú transatlantické bezpečnostné vzťahy a politiky ochrany životného prostredia. V závere sa práca venuje zahraničným vzťahom niektorých krajín EÚ s USA, s osobitným zameraním na Slovensko, Nemecko a Ukrajinu. Cieľom tejto bakalárskej práce je poskytnúť ucelený pohľad na vzťahy medzi EÚ a USA v oblasti obchodu a politiky, identifikovať ich hlavné aspekty a ich vplyv na globálnu scénu.

Kľúčové slová: ekonomické vzťahy, USA, EÚ, transatlantické vzťahy, politika

Abstract

BARTOVIČOVÁ, Amália: *Foreign and Economic Relations – EU and the USA*. – University of Economics in Bratislava. Faculty of International Relations; Department of International Political Relations – Supervisor of the final thesis: PhDr. Csányi Peter, PhD. Bratislava: FMV EU, 2024, 56 p.

This bachelor thesis focuses on transatlantic relations between the United States of America (USA) and the European Union (EU) represent an important and complex aspect of global politics and economics. This bachelor's thesis deals with the history and current state of these relations, with a focus on their trade and political dimensions. The first part analyzes the development of transatlantic relations since the end of World War II. and identifies significant figures that have influenced this dynamic. It focuses on the objectives and methodology of the work, which serve as the basis for a more detailed analysis. The main part of the thesis examines the characteristics of foreign trade relations between the EU and the USA, addressing transatlantic economic relations, the significance of the World Trade Organization (WTO), foreign direct investments, and trade disputes, including cases such as the "Banana Wars" or the dispute between aircraft manufacturers Boeing and Airbus. Furthermore, it analyzes transatlantic security relations and environmental protection policies. In conclusion, the thesis examines the foreign relations of some EU countries with the USA, with a special focus on Slovakia, Germany, and Ukraine. The aim of this bachelor's thesis is to provide a comprehensive overview of the relations between the EU and the USA in terms of trade and politics, identify their main aspects, and their impact on the global stage.

Keywords: economics relations, USA, EU, transatlantic relations, politics

Obsah

Abstrakt	5
Úvod	9
1. História transatlantických vzťahov medzi USA a EÚ	11
1.1. Vývoj transatlantických vzťahov od konca druhej svetovej vojny	14
1.2. Významné osobnosti vo vzťahoch medzi EÚ a USA	17
2. Ciele a metodika práce	19
2.1. Ciele práce	19
2.2. Metodika práce	20
3. Charakteristika zahraničných obchodných vzťahov EÚ a USA	22
3.1. Transatlantické hospodárske vzťahy medzi EÚ a USA	23
3.2. WTO	25
3.3. Priame zahraničné investície	26
3.4. Obchodné spory medzi USA a EU	28
3.4.1. <i>Banánová vojna</i>	29
3.4.2. <i>Boeing vs. Airbus</i>	30
3.4.3. <i>Antidumpingové vyšetovania</i>	32
3.5. Transatlantické bezpečnostné vzťahy	32
3.5.1. <i>NATO</i>	34
3.6. Ochrana životného prostredia	36
3.6.1. <i>Politiky životného prostredia v USA</i>	36
3.6.2. <i>Politiky životného prostredia v EÚ</i>	37
4. Zahraničnopolitické vzťahy USA s vybranými európskymi krajinami	38
4.1. Zahraničnopolitické a ekonomické vzťahy medzi USA a Slovenskom	38
4.2. Zahraničnopolitické a ekonomické vzťahy medzi USA a Nemeckom	40
4.3. Zahraničnopolitické a ekonomické vzťahy medzi USA a Ukrajinou	43
Záver	48

Zoznam použitej literatúry	50
---	----

Úvod

Transatlantické vzťahy medzi Spojenými štátmi americkými (USA) a Európskou úniou (EÚ) sú základným kameňom medzinárodnej politiky, ekonomiky a bezpečnosti. Tieto vzťahy majú hlboké historické korene a v dnešnej dobe zohrávajú kľúčovú úlohu vo formovaní svetovej scény. Ich vplyv siaha do mnohých oblastí, vrátane obchodu, politiky, bezpečnosti, kultúry a environmentálnej udržateľnosti.

Prvá kapitola v našej práci sa zameriava na historický vývoj transatlantických vzťahov, ktorý sa začal kryštalizovať po skončení druhej svetovej vojny. Bolo to obdobie, keď sa začali formovať základné piliere spolupráce medzi USA a EÚ, ako aj ich členskými štátmi. Prehľadom vývoja vzťahov, počnúc založením NATO, Marshallovým plánom, základnými dohodami o obchode a spoluprácou vo vede a technológii, až po dnešné moderné dohody o vojenskej spolupráci či programoch výskumu a vývoja, budeme sledovať evolúciu týchto vzťahov v čase. V ďalšej podkapitole sa budeme venovať významným osobnostiam, ktoré mali vplyv na formovanie transatlantických vzťahov. Budeme analyzovať ich politické a ekonomické rozhodnutia, ako aj ich vedenie vo vzťahoch s EÚ a USA. Medzi tieto osobnosti patria politickí lídri, obchodníci, diplomati, ako aj vedci a intelektuáli, ktorí svojou činnosťou ovplyvnili smerovanie a charakter týchto vzťahov.

Druhá kapitola práce sa zaoberá cieľmi a metodikou výskumu. Definujeme hlavné ciele analýzy, ako aj použité metódy, ktoré nám pomôžu porozumieť komplexnosti transatlantických vzťahov a ich vplyvu na svetovú politiku a ekonomiku.

V tretej kapitole sa zameriame na prieskum charakteristík zahraničných obchodných vzťahov medzi Európskou úniou (EÚ) a Spojenými štátmi americkými (USA). Tieto vzťahy predstavujú jeden z dôležitých pilierov globálnej ekonomiky a politiky, ovplyvňujúci nielen obe strany Atlantiku, ale aj celosvetové hospodárske a politické dianie. Prvá časť sa bude venovať transatlantickým hospodárskym vzťahom, ktoré tvoria základnú os ich interakcie. Budeme sa snažiť pochopiť dynamiku obchodu medzi týmito dvoma obrovskými ekonomikami, ako aj vzájomné investície a finančné toky, ktoré hrajú dôležitú úlohu vo vzťahu medzi EÚ a USA. Následne sa pozrieme na obchodné spory, ktoré môžu vzniknúť medzi týmito dvoma oblasťami. Analyzovať budeme príčiny a následky týchto sporov, ako aj ich vplyv na celkovú dynamiku transatlantických vzťahov.

Ďalšia časť sa zameria na priame zahraničné investície medzi EÚ a USA. Skúmame, ako sa kapitál pohybuje medzi týmito dvoma regiónmi a akým spôsobom ovplyvňuje ekonomický rast a tvorbu pracovných miest v oboch ekonomikách. Posledná časť bude venovaná bezpečnostným a environmentálnym aspektom vzťahov medzi EÚ a USA. Cieľom tejto kapitoly je poskytnúť širší pohľad na komplexnosť a dôležitosť zahraničných obchodných vzťahov medzi EÚ a USA, ako aj na ich potenciálne dôsledky na globálnu politiku a ekonomiku. V neposlednom rade sa práca zameriava na konkrétne zahraničné vzťahy niektorých krajín EÚ s USA, ako sú Slovensko, Nemecko a Ukrajina. Analyzujeme ich politickú a ekonomickú úroveň spolupráce a vplyv na transatlantické vzťahy, ako aj ich strategický význam pre obidve strany.

Hlavným cieľom tejto bakalárskej práce je poskytnúť dôkladný a komplexný pohľad na transatlantické vzťahy medzi Spojenými štátmi americkými (USA) a Európskou úniou (EÚ). Tento výskum sa bude zaoberať analýzou histórie, charakteristík obchodných vzťahov, obchodných sporov a vzťahov s konkrétnymi krajinami EÚ. Cieľom je porozumieť vývoju, dôležitosti a vplyvu týchto vzťahov na globálnu politiku, ekonomiku a bezpečnosť. V rámci tejto práce sa snažíme poskytnúť ucelený prehľad, ktorý nám umožní lepšie porozumieť ich dynamike a významu v súčasnom medzinárodnom kontexte. Prvým cieľom je detailne preskúmať historický vývoj týchto vzťahov od obdobia po skončení druhej svetovej vojny. Následne sa bude analyzovať dôležitosť obchodných vzťahov medzi EÚ a USA a ich vplyv na globálnu ekonomiku. Ďalší parciálny cieľ sa zameriava na skúmanie príčin a dôsledkov obchodných sporov medzi týmito dvoma entitami. Nakoniec preskúmame bilaterálne vzťahy medzi USA a konkrétnymi krajinami EÚ, ako sú Slovensko, Nemecko a Ukrajina. Tieto ciele sú kľúčové pre pochopenie dynamiky a významu transatlantických vzťahov v súčasnom svete. Ich splnenie nám umožní získať komplexný pohľad na túto dôležitú oblasť medzinárodnej politiky a ekonomiky.

Nakoniec si zhrnieme zistenia a pohľady v závere a uvedieme zoznam použitej literatúry, ktorá slúžila ako zdroj pre túto bakalársku prácu. Touto prácou sa pokúsime poskytnúť komplexný pohľad na transatlantické vzťahy medzi USA a EÚ a ich význam pre súčasný svet.

1. História transatlantických vzťahov medzi USA a EÚ

V povojnovom období sa charakter transatlantických vzťahov vyznačoval vzájomnou závislosťou medzi Spojenými štátmi (USA) a západnou Európou. Táto závislosť sa prejavovala v mnohých sférach, od bezpečnosti cez hospodárstvo až po politiku. V období studenej vojny, keď bola svetová scéna poznačená rivalitou medzi Spojenými štátmi a Sovietskym zväzom, sa táto vzájomná závislosť stala ešte výraznejšou. Spojené štáty a západná Európa boli na seba navzájom odkázané v oblasti bezpečnosti, čo vyvolávalo potrebu spolupráce a koordinácie voči spoločnému nepriateľovi. Okrem bezpečnostnej dimenzie sa v priebehu času zintenzívňovala aj hospodárska vzájomná závislosť medzi týmito dvoma regiónmi. Vznikajúce hospodárske väzby prinášali nové výzvy, ale zároveň aj príležitosti na spoluprácu. Aj keď sa občas vyskytovali hospodárske konflikty, ako napríklad obchodné tarify, celkový prínos spolupráce prevyšoval tieto rozpory. Termín „transatlantický“ sa často používal na označenie týchto vzťahov, keďže Atlantická aliancia, známa aj ako Organizácia Severoatlantickej zmluvy (NATO), bola kľúčovým mechanizmom pre koordináciu a spoluprácu medzi USA a ich západnými európskymi spojencami. Zmena nastala po skončení studenej vojny a rozpade Sovietskeho zväzu v roku 1991. Zrazu sa otvorila možnosť pre nové formy spolupráce a partnerstva medzi USA a Európou. Európska únia (EÚ) sa stala dôležitým aktérom na svetovej scéne, najmä vo sférach obchodu a investícií. USA začali vidieť EÚ ako svojho kľúčového partnera v Európe a aktívne sa snažili podporovať a posilňovať ich vzťahy. Pod vedením Clintonovej administratívy sa dialóg a spolupráca medzi USA a EÚ ešte viac rozvinuli. Nová transatlantická agenda z roku 1995 vyjadrovala záväzok oboch strán posilniť a rozšíriť svoje vzťahy, nielen v hospodárskej, ale aj v politicko-bezpečnostnej oblasti. Avšak napriek týmto pozitívnym trendom ostávala EÚ nedokončená v mnohých oblastiach, najmä čo sa týka spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky. Jej úloha v niektorých medzinárodných konfliktoch, ako napríklad voči bývalej Juhoslávii, nebola jednotná a efektívna. V roku 2001 nastali udalosti, ktoré zmenili dynamiku transatlantických vzťahov. Dva významné momenty, ktoré boli terčom pozornosti, priniesli so sebou potenciál na podstatnú zmenu v charaktere a obsahu týchto vzťahov. Po dlhom a tvrdom volebnom spore bol George W. Bush inaugurovaný ako prezident USA. V Bushovej administratíve zaujali pozície viacerí uznávaní diplomati s

bohatými skúsenosťami v transatlantických vzťahoch, medzi nimi aj Robert Zoellick, obchodný zástupca USA, ktorý mal významný podiel na vytvorení Transatlantickej deklarácie.¹

Obsah a štruktúra širších transatlantických vzťahov významne ovplyvňujú vzťahy medzi Spojenými štátmi, Francúzskom a Nemeckom. Po zmene vlády v Nemecku v roku 2005 a vo Francúzsku v roku 2007 došlo k zlepšeniu týchto vzťahov a očakáva sa ich ďalšie zlepšenie po zmene administratívy v Spojených štátoch v roku 2009. Pravdepodobne sa Washington bude viac zaujímať o svojich európskych spojencov, zatiaľ čo tí sa môžu viac zapojiť do otázok mimo Európy. Pre Spojené štáty bude výzvou zdieľanie vedúcej úlohy, zatiaľ čo pre Európanov bude výzvou prinášanie väčšieho intelektuálneho a materiálneho príspevku. Francúzsko a Nemecko si zároveň zachovávajú svoje nezávislé názory. Avšak ak sa cieľom partnerstva na oboch stranách Atlantiku, možno očakávať sľubnejšie vzťahy aj v prípade existujúcich rozdielov.²

Napriek tomu, že aliancia NATO zaznamenala politické nesúhlasnosti počas celej svojej existencie, súčasné divergencie sú predovšetkým výsledkom zmien v stratégii USA, ktoré súvisia s Bushovou doktrínou. Táto doktrína založená na predstavách o hegemonii USA, agresívnom nacionalistickom postoji voči ostatným štátom, vrátane bývalých spojencov, a na preventívnom použití sily, stojí v popredí. Hoci tento prístup nedosiahol očakávané výsledky, jeho základy sú hlboko zakorenené v americkom politickom zmýšľaní. S ohľadom na rozdielne interpretácie bezpečnostných výziev, s ktorými sa stretávajú členské štáty aliancie NATO, a na trvalé názory na jedinečnosť a hegemoniu, ktoré charakterizujú americké politické myslenie, je veľmi pravdepodobné, že aj v budúcnosti ďalšie generácie amerických politických vodcov nebudú ochotné revidovať politiku USA natoľko, aby sa eliminovali všetky aspekty nedávnych postojov a správania USA. V dôsledku toho úzke inštitucionálne vzťahy, ktoré boli v minulosti charakteristické pre roky studenej vojny, nebudú dôležitým prvkom v budúcich vzťahoch USA s európskymi štátmi.³

V desaťročiach pred prvou svetovou vojnou boli transatlantické vzťahy prvoradé, a to nielen pre Spojené štáty, ale aj pre štáty celej Európy. Svet bol multipolárny a rýchlo sa

¹ PETERSON, John; POLLACK, Mark A. Europe, America, Bush: Transatlantic relations in the twenty-first century. Routledge, 2004.

² MAHNCKE, Dieter. The United States, Germany and France: Balancing Transatlantic Relations. The British Journal of Politics and International Relations, 2009, 11.1: 79-93.

³ KANET, Roger E. A new US approach to Europe? The transatlantic relationship after Bush. International Politics, 2008, 45: 348-363.

globalizoval. Dominantou zostala Británia, ekonomická a koloniálna moc. Pri výmene tovaru, kapitálu, nápadov a ľudí cez Atlantik rýchlo pribúdalo v oboch krajinách a Spojených štátoch. Severoatlantický svet bol len jednou z nich, a hospodársky záujem a politická interakcia a transatlantické vzťahy boli často triangulované cez imperiálne obavy v Ázii, Latinskej Amerike a Afrike. Americké storočie sa ešte nezačalo. Ale bolo to vidieť na obzore? Mnohí historici vnímajú vzostup Spojených štátov v dvadsiatom storočí ako predurčený kvôli americkej ekonomickej sile, geografii, prípadnej politickej a kultúrnej výnimočnosti. Rovnako aj koniec európskej hegemonie sa zdá byť predvídateľný vďaka imperiálnemu presahu, rivalite medzinárodnými štátmi a menej robustným ekonomikám. V predchádzajúcich desaťročiach svetovej vojny však nový svet neovládol starý, a Spojené štáty americké boli národom medzi národmi. Nebolo jasné, ako transatlantická rovnováha ekonomickej, politickej a kultúrnej moc sa bude vyvíjať. Prieskum rôznych interakcií a výmeny cez Atlantik naznačujú, že priemyselná sila Ameriky rástla exponenciálne, ale Nemecko ponúklo tvrdú konkurenciu a Británia dominovala globálne obchodu, investíciám a financiám. Spojené štáty americké ešte neboli ťažiskom bezkonkurenčnej prosperity a spotreby, ktoré sa neskôr stanú skutočnosťou. Američania a Európania sa čoraz viac zapájali do siete diela intelektuálnej a kultúrnej výmeny, ale Európa hrala vedúcu úlohu a väčšina Európanov nevnímala Ameriku ako ekonomický, kultúrny alebo politický model. Predvojnový svet bol jedným z ríše, kontinentálne a koloniálne, a Spojené štáty americké boli súčasťou tejto vlny imperializmu. Vojensky to však zostalo bezvýznamné.⁴

⁴ RANGIL, Teresa Tomás. Mary Nolan, the Transatlantic Century: Europe and America, 1890–2010 (New York: Cambridge University Press, 2012 ISBN 978 0 521 69221 2.: Journal of American Studies. In: Cambridge Core . Dostupné na internete: <https://www.cambridge.org/core/journals/journal-of-american-studies/article/abs/mary-nolan-the-transatlantic-century-europe-and-america-18902010-new-york-cambridge-university-press-2012-2799-pp-xi392-isbn-978-0-521-69221-2/3CB21CFB86E989946CD98669FF9FAD59>

1.1. Vývoj transatlantických vzťahov od konca druhej svetovej vojny

Hoci Obamova administratíva bola zvolená na druhé funkčné obdobie, stále je silne ovplyvnená dedičstvom predchádzajúcej administratívy. Aj keď najpozoruhodnejšou oblasťou, kde to zostáva pravdou, je Blízky východ, rovnaké platí aj o transatlantických vzťahoch. Dlhé obdobie Georgea W. Busha sa bude dlho pamätať ako jedno z najbúrlivejších v transatlantických vzťahoch. Nikdy predtým v povojnovom období nebolo atlantické spoločenstvo tak komplexne rozdelené a tak aktívne diplomaticky proti, ako v prípade invázie do Iraku pod vedením USA v roku 2003. Rozsah dedičstva Bushových rokov pre Obamovu administratívu predstavuje sériu otázok pre analytika zahraničnej politiky USA. V neposlednom rade je to miera, do akej bol Obama obmedzovaný problémami a záväzkami, ktoré Bush zanechal. Zatiaľ čo odchod Busha a jeho vedúcich poradcov v januári 2009 znamenal pre jeho administratívu zreteľný konečný bod, príležitosť na nový začiatok pre jeho nástupcu bola do značnej miery obmedzená americkými záväzkami v Afganistane a Iraku a pretrvávajúcimi výzvami pri riešení problémov s Iránom, Severnou Kóreou a mierovým procesom na Blízkom východe. Predstava, že Amerika zanedbávala veľké štrukturálne zmeny, ku ktorým dochádza v ázijsko-tichomorskom regióne, vrátane, nie však výlučne rastúceho medzinárodného postavenia Číny ako hlavnej sily vo svetovej politike, vyústila do strategického „otočenia“ smerom k tejto časti sveta v Obamovej vláde USA. Takýto krok by mohol mať vážne dôsledky pre transatlantické prepojenie. Potenciál na zmenu v transatlantických vzťahoch čiastočne závisí od toho, aký veľký priestor má „agentúra“ v diskusii „štruktúra – agentúra“. Od najnižšieho bodu v roku 2003 sa veľa špekulovalo o tom, do akej miery sa zlepšili vzťahy za Atlantikom medzi Spojenými štátmi a ich bývalými európskymi oponentmi. Zatiaľ čo rok 2003 bol najnižším bodom, vzťahy za Atlantikom boli predtým napäté v dôsledku nezhôd v súvislosti so zmenou klímy, zmluvou ABM, Medzinárodným trestným súdom, CTBT a celým radom ďalších otázok. Tieto problémy poskytli pozadie diplomatickým konfrontáciám, ku ktorým došlo v období pred inváziou do Iraku. Odvtedy, a najmä po zvolení Baracka Obamu, však došlo k výraznému zlepšeniu tónu

transatlantického dialógu. Posun od Busha k Obamovi sa v podstate javí ako zásadný pre povahu transatlantických vzťahov.⁵

Vojna na Ukrajine v súčasnosti predstavuje najvýznamnejšiu hrozbu pre mier v euroatlantickom regióne, pričom táto situácia má hlboké dôsledky a výzvy pre stabilitu a bezpečnosť. Po štyroch rokoch, počas ktorých Trumpova administratíva oslabovala transatlantické vzťahy, sa očakáva, že Bidenova nová zahraničnopolitická doktrína bude smerovať k ich rýchlemu obnoveniu, resp. reatlantizácii. Článok podrobne analyzuje novú stratégiu zadržiavania, ktorá reaguje na ruskú agresiu, a zároveň zhodnocuje aktuálny stav transatlantických vzťahov a ich miesto v globálnom poriadku. Tento proces je sprevádzaný dôležitou zmenou v Bidenovej zahraničnopolitickej doktríne, ktorá sa vyznačuje veľkostrategickou premenou. V texte sa diskutuje o štyroch rôznych modeloch transatlantických vzťahov, medzi ktoré patrí vzájomná autonómia, strategická autonómia, strategické partnerstvo a situačné partnerstvo. Vplyv na tieto vzťahy má jednak prístup Spojených štátov k transatlantickým spojencom, ale aj postoj európskych členov EÚ a NATO k týmto vzťahom. Centrálnе tvrdenie článku sa zameriava na dynamiku transatlantických vzťahov počas Bidenovho mandátu, ktorá sa neustále pohybuje medzi stratégiami strategického partnerstva a situačného partnerstva v závislosti od aktuálnej situácie. Napríklad vojna na Ukrajine posilnila spoluprácu medzi USA a Európou, pretože obidve strany identifikujú spoločné bezpečnostné a politické záujmy, ktoré sú kľúčové pre zachovanie regionálnej stability a globálnej bezpečnosti.⁶ Počas obdobia studenej vojny boli atlanticizmus a europeizmus základmi talianskej zahraničnej politiky, hlboko zakorenenými v geopolitickej realite. Od polovice 90. rokov 20. storočia sa ustálil názor, že stredopravé vlády sa viac prikláňajú k atlanticizmu, zatiaľ čo stredolavé preferujú europeizmus. Tento tradičný pohľad však tento text kriticky preskúma. Hlavne upiera pozornosť na to, že pozícia atlanticizmu v talianskej zahraničnej politike a jeho vzťah k europeizmu sa podstatne nezmenili od ich vzniku na konci päťdesiatych rokov 20. storočia. Táto analýza sa neobmedzuje len na historický prehľad, ale pokúša sa identifikovať faktory, ktoré ovplyvňujú kontinuitu a zmeny v zahraničnej politike. Následne rozoberá hlavné charakteristiky politiky atlanticizmu, jeho vzťah k europeizmu a priebeh ich vývoja v priebehu

⁵ DUNN, David Hastings; ZALA, Benjamin. Transatlantic relations and US foreign policy. In: Obama and the World. Routledge, 2014. p. 197-218.

⁶ PICULA, Boško; LUŠA, Đana. The Biden doctrine and the war in Ukraine: Renewed Transatlantic Relations or Reatlantisation between a strategic and a situational partnership?. Teorija in praksa, 2022, 59.4: 969-1027.

času. Ďalej sa článok zameriava na rozvoj aktívnejšej zahraničnej politiky Talianska po konci studenej vojny. Aj keď tento nový aktivizmus priniesol určité zmeny, argumentuje sa, že základné charakteristiky atlanticizmu a jeho vzťah k europeizmu zostávajú nedotknuté. Táto kapitola sa nevyhýba ani prognózam, ktoré sa snažia predpovedať budúci vývoj atlanticizmu v talianskej zahraničnej politike v kontexte súčasných globálnych a regionálnych trendov a výziev.⁷

Turecké zahraničné vzťahy medzi rokmi 1945 a začiatkom tohto storočia prilákali len obmedzený akademický záujem, a to z dobrých dôvodov. V čase, ktorý môžeme teraz označiť ako prvú éru studenej vojny, sa zdalo, že nie je veľa vecí, o ktorých by sa dalo písať. Turecko bolo pevným členom NATO a jeho zahraničnej politike dominovalo spojenectvo so západnými mocnosťami. Jeho vzťahy so sovietskym Ruskom boli sporadické a váhavé, pričom sa Turecko zjavne nezaujímal o zvyšok sveta okrem jeho bezprostredných susedov. V 60. a 70. rokoch boli hlavnými témami záujmu a znepokojenia cyperský spor a vzťahy s tým, čo neskôr vzniklo ako Európska únia. Po skončení prvej studenej vojny sa zdalo, že tureckí tvorcovia zahraničnej politiky v 90. rokoch reagujú pomaly, keďže krajina bojovala s vnútropolitickým konfliktom a bolestivou hospodárskou krízou v rokoch 2001 – 2002. Všetko sa však zmenilo po roku 2002. Strana spravodlivosti a rozvoja (AKP) pod vedením Tayyipa Erdoğana vytvorila relatívne stabilnú vládu, ktorá sa spočiatku zakladala na kultúrnom konzervativizme a liberálnej hospodárskej politike. Táto vláda dokázala prežiť vnútorné výzvy a vážne erózie demokratických noriem počas takmer dvadsať rokov. V zahraničných vzťahoch v tomto období došlo k vážnym sporom medzi Ankarou a Washingtonom, ktoré viedli k väčšej spolupráci s bývalými nepriateľmi v Moskve, a vzťahy medzi Tureckom a Európskou úniou sa zastavili. Invázia do Iraku pod vedením USA v roku 2003, ktorá odporovala väčšine tureckej verejnej mienky, podporila protizápadný posun v tureckej politike. Tento posun sa ešte zhoršil prijatím Cypru do EÚ bez zastúpenia tureckých Cyperčanov v roku 2004 a odporom voči myšlienke tureckého členstva v EÚ zo strany prezidenta Nicolasa Sarkozyho vo Francúzsku a kancelárky Angely Merkelovej v Nemecku. Ahmet Davutoğlu, minister zahraničných vecí v rokoch 2009 až 2014 a neskôr krátko predseda vlády, spustil ambiciózne pokus premeniť Turecko na regionálnu mäkkú veľmoc

⁷ CROCI, Osvaldo. All quiet on the Western front: Italy and transatlantic relations. In: Italy's Foreign Policy in the Twenty-first Century. Routledge, 2014. p. 43-64.

so stratégiou dosahu na svojich susedov na Blízkom východe, v Zakaukazsku a na Balkáne, ktorý niektorí vnímajú ako „neo-osmanský“, s islamistickým nádychom zameraným na posilnenie domácej podpory AKP. Turecko najprv privítalo „arabskú jar“ v rokoch 2010 – 2011 a silno podporilo opozičné hnutia v Tunisku, Egypte a (po nejakom váhaní) v Sýrii. Do roku 2015 však tento projekt vážne narušil egyptský prevrat v júli 2013, fatálne rozpory v rámci sýrskej opozície voči prezidentovi Asadovi a rozhodujúca ruská vojenská intervencia v sýrskej občianskej vojne v septembri 2015.⁸

1.2. Významné osobnosti vo vzťahoch medzi EÚ a USA

Vzťahy medzi Európskou úniou a Spojenými štátmi americkými, ako sme už spomínali, sú kľúčové pre svetovú politiku, ekonomiku a bezpečnosť. Významné osobnosti zohrávajú dôležitú úlohu v týchto vzťahoch. Prvý, ktorého by sme spomenuli, je Joe Biden, ako prezident Spojených štátov má kľúčovú úlohu vo vzťahoch s EÚ. Jeho politika a postoje k Európe a transatlantickým vzťahom majú veľký vplyv na smerovanie týchto vzťahov. Zaujímavosťou je, že Joe Biden bol dlhoročným senátorom za štát Delaware a pôsobil ako viceprezident po boku Baracka Obamu od roku 2009 do 2017. Ďalšia významná osobnosť je Ursula von der Leyen, predsedníčkou Európskej komisie, je dôležitá postava pri rokovaní a vyjednávaní s USA o rôznych otázkach. Zaujímavosťou je, že je prvou ženou na poste predsedu Európskej komisie a predtým zastávala funkciu nemeckej ministerky obrany.⁹

Angela Merkelová, bývalá nemecká kancelárka, zohrala významnú úlohu pri podpore a posilňovaní vzťahov medzi USA a EÚ. Počas jej úradovania sa aktívne angažovala v transatlantickej spolupráci a dialógu medzi USA a EÚ. Jej diplomatické schopnosti a politický vplyv prispeli k udržiavaniu stabilných a konštruktívnych vzťahov medzi oboma stranami.

⁸ HALE, William. Turkey and the Soviet Union during World War II: Diplomacy, discord and international relations; Turkey's changing transatlantic relations; Turkey between the United States and Russia: Surfing on the edge. In: *Middle Eastern Studies*. 2022, roč. 59, č. 1, s. 165 – 174.

⁹ Joe Biden is more than his age. In: *The New York Times* Dostupné na internete: <https://www.nytimes.com/2024/04/02/opinion/joe-biden-age.html>

Od roku 2017 zohrával francúzsky prezident Emmanuel Macron dôležitú úlohu v podpore vzťahov medzi USA a EÚ. Jeho úsilie sa prejavovalo v podpore transatlantických vzťahov, diplomacii a spoločných aktivitách s americkými predstaviteľmi na riešení globálnych výziev.¹⁰

Jens Stoltenberg je politik z Nórska, v súčasnosti generálny tajomník NATO. Jeho úloha v posilňovaní vzťahov medzi USA a EÚ spočívala v podpore spojenectva cez NATO a zlepšovaní dialógu medzi spojencami. Jeho úsilie prispelo k upevneniu transatlantických väzieb a bezpečnostnej spolupráce v Euroatlantickom regióne.¹¹

Kamala Harrisová je americká politička, prvá žena podpredsedníčka USA. Môže podporovať vzťahy medzi USA a EÚ prostredníctvom diplomacie, spolupráce v bezpečnosti a obchodných vzťahov, ako aj riešenia globálnych otázok.¹²

Michel Barnier je francúzsky politik a bývalý hlavný vyjednávač EÚ počas rokovaní o brexite. Prispel k obchodným rokovaniam medzi EÚ a USA a posilnil bezpečnostnú spoluprácu medzi oboma stranami.¹³

Tieto osobnosti majú rôzne úlohy a zodpovednosti, ale všetky majú vplyv na vzťahy medzi EÚ a USA a na smerovanie týchto vzťahov v budúcnosti.

¹⁰ "Emmanuel Macron" (2022). In Encyclopædia Britannica. Dostupné online: <https://www.britannica.com/biography/Emmanuel-Macron>

¹¹ "Jens Stoltenberg" (2022). In NATO. Dostupné online: https://www.nato.int/cps/en/natohq/who_is_who_49760.htm

¹² Kamala Harris" (2022). In Encyclopædia Britannica. Dostupné online: <https://www.britannica.com/biography/Kamala-Harris>

¹³ "Michel Barnier" (2022). In Wikipedia. Dostupné online: https://en.wikipedia.org/wiki/Michel_Barnier

2. Ciele a metodika práce

2.1. Ciele práce

Cieľom tejto bakalárskej práce je poskytnúť hlbší pohľad na zahraničné a ekonomické vzťahy medzi Spojenými štátmi americkými (USA) a Európskou úniou (EÚ) prostredníctvom analýzy histórie, charakteristík obchodných vzťahov, obchodných sporov a vzťahov s konkrétnymi krajinami EÚ. Na základe literárnej rešerše a analýzy relevantných zdrojov boli stanovené nasledujúce ciele práce:

1. Komplexná analýza historického vývoja: preskúmať a vyhodnotiť vývoj transatlantických vzťahov medzi USA a EÚ od konca druhej svetovej vojny. Tento cieľ zahŕňa štúdium kľúčových udalostí, politických rozhodnutí a ekonomických zmien, ktoré ovplyvnili tieto vzťahy. Na tento účel budú analyzované zdroje, ako napríklad štúdia Michaela Smitha („Competitive co-operation and EU-US relations: can the EU be a strategic partner for the US in the world political economy?“) a práca od DUNN, David Hastings; ZALA, Benjamin. (Transatlantic relations and US foreign policy. In: Obama and the World. Routledge).

2. Hodnotenie dôležitosti obchodných vzťahov: analyzovať dôležitosť zahraničných obchodných vzťahov medzi EÚ a USA a ich vplyv na globálnu ekonomiku. Tento cieľ si kladie za cieľ identifikovať hlavné obchodné toky, investičné vzťahy a vzájomné záujmy, ktoré formujú tieto vzťahy. K tomuto účelu budú využité zdroje, ako je napríklad práca Jána Antala („Transatlantické ekonomické vzťahy – prichádza čas na ich oživenie?“) a štúdia Kláry Fedorucovej („Transatlantická spolupráce medzi USA a EU (2012-2018)“).

3. Hľadanie príčin a dôsledkov obchodných sporov: skúmať príčiny a dôsledky obchodných sporov medzi USA a EÚ, ako sú banánová vojna, konflikt Boeing vs. Airbus a antidumpingové vyšetovania. Tento cieľ zahŕňa analýzu právnych, ekonomických a politických faktorov, ktoré ovplyvňujú tieto sporové situácie. Medzi relevantné zdroje patria práce Marie Lukovej a Jakuba Lyseka („OBCHODNÍ SPORY USA A EU“), ako aj štúdia od Michaely Majlingovej („Vybrané obchodné spory medzi EÚ a USA“).

4. Analýza vzťahov s konkrétnymi krajinami: preskúmať vzťahy medzi USA a vybranými krajinami , ako sú Slovensko, Nemecko a Ukrajina. Tento bod si kladie za cieľ

porozumieť špecifickým politickým, ekonomickým a bezpečnostným faktorom, ktoré ovplyvňujú tieto bilaterálne vzťahy. Na tento účel budú využité zdroje, ako sú práce o vzťahoch medzi USA a Slovenskom od Dušana Fischera a práca o vzťahoch s Nemeckom od Martina J. Hillenbranda.

2.2. Metodika práce

Na dosiahnutie stanovených cieľov budú využité nasledujúce metodické prístupy, ktoré budú podrobne popísané a vysvetlené:

1. Systematická literárna rešerš: tento prístup bude zahŕňať dôkladné vyhľadanie a analýzu existujúcej literatúry týkajúcej sa transatlantických vzťahov medzi USA a EÚ. V rámci tohto prístupu budú študované recenzované články, knihy a správy, ktoré sa zameriavajú na obchodné vzťahy, politiku a históriu medzi týmito dvoma entitami. Táto literatúra poskytne dôležité teoretické a historické pozadie pre ďalšiu analýzu.

2. Deskriptívna analýza historických a súčasných dokumentov: pri tejto metodike sa bude zbierať a analyzovať široký rozsah historických dokumentov týkajúcich sa transatlantických vzťahov, ako aj súčasných dokumentov a správ o obchodných dohodách a sporoch medzi USA a EÚ. Tieto dokumenty poskytnú dôležité údaje a informácie o vývoji a aktuálnom stave vzťahov.

3. Prípadové štúdie: v rámci tejto metodiky budú študované konkrétne prípady obchodných sporov a bilaterálnych vzťahov medzi USA a vybranými krajinami EÚ. Tieto prípadové štúdie umožnia detailnejšiu analýzu špecifických situácií a faktorov, ktoré ovplyvňujú tieto vzťahy. Informácie budú získané z literatúry, ako aj z verejných zdrojov, aby sa dosiahla vyvážená a komplexná perspektíva.

5. Kritické myslenie a hodnotenie informácií: všetky tieto metodické prístupy budú kombinované s dôkladným kritickým myslením a objektívnym hodnotením získaných informácií. Bude sa klásť dôraz na zabezpečenie kvality a relevancie výsledkov práce, pričom sa zohľadnia rôzne perspektívy a argumenty.

Táto metodika práce zabezpečí systematický a komplexný prístup k analýze transatlantických vzťahov medzi USA a EÚ, pričom umožní podrobnú štúdiu historického vývoja, obchodných sporov a vzťahov s konkrétnymi krajinami EÚ.

3. Charakteristika zahraničných obchodných vzťahov EÚ a USA

Obchodné vzťahy medzi Európskou úniou (EÚ) a Spojenými štátmi americkými (USA) tvoria základ globálnej ekonomiky a patria medzi najdôležitejšie obchodné spojenectvá sveta. Ich spolupráca je charakterizovaná vysokou úrovňou obchodu, komplexnými dohodami a pravidelnými obchodnými konfliktmi. Obidve strany sú hlavnými hráčmi vo svetovom obchode a každoročne obchodujú obrovské množstvo tovarov a služieb. Napriek tomu sa v týchto vzťahoch často vyskytujú ťažkosti. Okrem častých obchodných sporov a nedorozumení dochádza aj k nezhodám v oblasti obchodnej politiky, cieľov, kvót a noriem týkajúcich sa ochrany spotrebiteľa a životného prostredia. Rozpory sa vyskytujú aj v oblasti ochrany intelektuálneho vlastníctva a prístupu na trhy.¹⁴

Napriek týmto výzvam je spolupráca medzi EÚ a USA v mnohých oblastiach silná. Spoločné hodnoty, ako sú demokracia, sloboda a trhovú ekonomiku, posilňujú ich spoluprácu v bezpečnosti, obchode, výskume a inováciách. Občas sa stretávajú aj v riešení globálnych problémov, ako sú klimatické zmeny, terorizmus a pandémie. Vzťahy medzi EÚ a USA majú preto význam nielen pre tieto dve strany, ale aj pre celkovú stabilitu a prosperitu sveta. Ich schopnosť prekonávať rozpory a spolupracovať na spoločných cieľoch môže mať vplyv na celosvetovú politiku, hospodárstvo a bezpečnosť. Spojené štáty a Európska únia, čo konajú súhlasne, sú hlavnými mocnosťami svetového obchodného systému. Spoločne tvorili 35 % celosvetového tovarového obchodu v roku 2004 a 60 % svetovej výroby tovarov a služieb v roku 2003. Spolupráca a spoločné vedenie medzi týmito dvoma partnermi boli historicky kľúčom ku všetkým snahám o liberalizáciu svetového obchodu na multilaterálnej báze, vrátane vzniku Všeobecnej dohody o clách a obchode (GATT) v roku 1948 a Svetovej obchodnej organizácie (WTO) v roku 1995. Obchodné napätia, spory a rivalita koexistujú spolu a čiastočne vyplynuli z týchto kooperatívnych a zväčša pozitívnych prúdov. Bilaterálne obchodné spory boli významnou časťou vzťahu počas studenej vojny, ako aj po nej. Nie sú ničím novým ani neočakávaným vzhľadom na veľký objem obchodných interakcií. Historicky boli spory, s

¹⁴ Kordoš, Marcel. "US-EU bilateral trade relations—Transatlantic economic issues." *European Integration* 2012 (2012): 131.

možnou výnimkou poľnohospodárstva, riadené bez nadmernej politickej nenávisťi, možno kvôli vyváženému charakteru obchodných a investičných vzťahov. Tvorcovia politik a mnohí akademici často zdôrazňujú, že USA a EÚ majú vždy viac spoločného ako sporu, a radi poukazujú na to, že obchodné spory zvyčajne ovplyvňujú iba malý zlomok (často odhadovaný na 1 – 2 percentá) obchodu s tovarmi a službami. Avšak v strede tohto desaťročia sú Washington a Brusel stále v zásadnej nezhode v mnohých otázkach, od geneticky upravených potravín a lietadiel po spracovanie poľnohospodárstva v rámci Dohánskeho kola multilaterálnych obchodných rokovaní. Konflikty neboli ľahké na vyriešenie a niektoré snahy o riešenie sporov vyústili do eskalácie a recipročnej odplaty. Namiesto kompromisu pri hľadaní riešení sa tvorcovia politik na oboch stranách niekedy zdajú byť viac zainteresovaní na oplátku. Kongres bol v strede mnohých obchodných sporov. Tým, že vypracoval a schválil legislatívu, Kongres podporil úsilie amerických poľnohospodárskych a priemyselných záujmov o lepší prístup na trhy EÚ. Kongres vyvíjal tlak na výkonnú vetvu, aby pri riešení niekoľkých sporov zaujala tvrdší postoj voči EÚ, ale tiež spolupracovala s administratívou pri vypracovaní kompromisných riešení. Spolu s rastúcou hodnotou obchodu, ktorá je teraz predmetom sporov, sú dôležité politické a ekonomické účinky obchodného nesúladu medzi Bruselom a Washingtonom otázkou.¹⁵

3.1. Transatlantické hospodárske vzťahy medzi EÚ a USA

Ekonomické vzťahy medzi Európskou úniou a Spojenými štátmi sú dlhodobo najintegrovanejšími a z hľadiska objemu obchodu a investícií taktiež i najrozsiahlejšími v globálnom ponímaní. Transatlantický priestor vytvára viac ako 41 % svetového HDP (v parite kúpnej sily), predstavuje asi štvrtinu všetkých svetových exportov a okrem toho asi tretina svetového importu končí práve v USA a EÚ. Priame zahraničné investície oboch entít predstavujú asi 70 % všetkých svetových PZI investovaných v zahraničí. Obaja partneri, či už z pohľadu historického alebo ekonomického, majú k sebe bližšie ako akékoľvek iné regióny sveta, čo sa pochopiteľne odráža i na úrovni ich kooperácie. Bezpečnostné a politické aspekty

¹⁵ Kordoš, Marcel. "US-EU bilateral trade relations—Transatlantic economic issues." *European Integration 2012* (2012): 131.

však často zatieňujú vývoj hospodárskych vzťahov. Pojem „transatlantický“ je v tejto stati používaný na označenia priestoru a vzťahov medzi EÚ a USA.¹⁶ Hodnoty demokracie, ľudských práv a hospodárskej a politickej slobody spojili EÚ, USA a Kanadu do úzkeho zväzku, kde sa ich záujmy prelínajú v oblasti zahraničnej politiky a bezpečnosti. V dnešnom dynamickom svete sú transatlantické vzťahy konfrontované s rôznymi výzvami a stále sa vyvíjajú. V tomto kontexte je úloha občianskej spoločnosti v týchto vzťahoch kľúčová. Veríme, že aktívne zapojenie občianskej spoločnosti umožňuje, aby transatlantické vzťahy flexibilne reagovali na potreby a očakávania svojich občanov. Týmto spôsobom môžu tieto vzťahy posilňovať vzájomné porozumenie a dôveru a prispievať k stabilite a prosperite na oboch stranách Atlantiku.¹⁷ Presun výroby do menej rozvinutých štátov, ovplyvnených možnosťou zníženia nákladov na pracovnú silu spolu s inými faktormi, umožnil rast regiónom, ktoré doteraz neboli ekonomicky veľkými hráčmi. Predovšetkým krajiny skupiny BRIC sú svedkami rýchleho rastu ekonomickej aktivity, čo vyvoláva otázku, ako tradičné mocnosti ako Európa a Spojené štáty reagujú na tieto udalosti. Len čínska ekonomika sama predstavuje väčší trh než Európa a USA dohromady a minulý rok dokonca prekonala USA v obchodovaní s tovarmi. Rast čínskej ekonomiky je však motivovaný najmä liberalizáciou externých vzťahov, ktoré sú často politicky motivované a ich ekonomická podstata nie je úplne využitá. Postupná liberalizácia svetového obchodu sa odráža aj na prístupoch jednotlivých regiónov, vrátane Spojených štátov a Európy. Jedným z dôležitých regionálnych partnerstiev, ktoré USA uzavreli, je Transpacifické partnerstvo (TPP), ktoré si kladie za cieľ vytvorenie zóny voľného obchodu v regióne Ázie a Pacifiku. Avšak z hľadiska transatlantických vzťahov nemá TPP taký význam pre USA ako posilňovanie vzťahov s Európou. Európska ekonomika je totiž trikrát väčšia ako TPP, má väčšiu populáciu, je bohatšia a má väčší význam v medzinárodnom obchode a investíciách. Európska únia nedávno uzavrela rokovania o obchodných zmluvách s Južnou Kóreou, Peru a Kolumbiou, ale v rokovaniach, ktoré by mali mať väčší vplyv na európsku ekonomiku, ako sú tie s Indiou a

¹⁶ MAJLINGOVÁ, Michaela. *Výbrané obchodné spory medzi EÚ a USA*. 2009. PhD Thesis. AMBIS vysoká škola, as, Bankovní institut vysoká škola SK.

¹⁷ *Transatlantické Vzťahy*. In: *European Economic and Social Committee* [online] [cit. 29.04.2024]. Dostupné na internete: <https://www.eesc.europa.eu/sk/tags/transatlanticke-vztahy>

Kanadou, sa zatiaľ nedosiahol veľký pokrok. Prehlbovanie transatlantických hospodárskych vzťahov v kontexte liberalizácie obchodu vždy hralo kľúčovú úlohu, nielen v intenzite obchodu, investícií a služieb, ale aj v nastavovaní štandardov, ktoré sa často uplatňujú pri uzatváraní regionálnych dohôd s inými krajinami. Podobne je dôležité zistiť postoje oboch partnerov k sebe. Prehlbovanie európskej integrácie síce presunulo obchodnú politiku na európsku úroveň, ale väzby Spojených štátov so starými členmi EÚ zostali takmer nedotknuté. USA sú stále kľúčovým obchodným partnerom najmä pre krajiny ako Írsko, Nemecko a Veľká Británia. Investície EÚ v USA a naopak tvoria značný podiel vzájomných investícií, čo svedčí o dôležitosti transatlantických hospodárskych vzťahov.¹⁸

3.2. WTO

Svetová obchodná organizácia (WTO) poskytuje inštitucionálny a právny základ pre nový multilaterálny systém obchodu, ktorý vstúpil do platnosti 1. januára 1995. Dohoda o Založení WTO je relatívne krátka dohoda, ktorá definuje jej úlohu, štruktúru a právomoci. Je to tiež prvý dokument trvalého významu v sade dohôd podpísaných v Marrákeši 15. apríla 1994 na záver rokovaní kola Uruguay Round. Nazvané podľa krajiny, kde bolo otvorené v roku 1986, kolo Uruguay Round padlo pod záštitu Všeobecnej dohody o Clách a Obchode (GATT). Trvalo sedem a pol roka a bolo posledným z ôsmich kôl rokovaní GATT.¹⁹

GATT bol predchodcom WTO. Mal oveľa slabší inštitucionálny základ, ale poskytoval systém práv a povinností pre obchod s tovarom. Tieto boli špecifikované v niekoľkých právnych dokumentoch: samotná Všeobecná dohoda, vyjednaná v roku 1947 a následne málo zmenená, a veľké množstvo súvisiacich dohôd alebo rozhodnutí dosiahnutých v priebehu rokov. Aj keď ustanovenia Všeobecnej dohody sa vzťahovali na všetky podpisujúce krajiny (alebo „zmluvné strany“), niektoré z najdôležitejších medzi ostatnými dohodami boli podpísané len relatívne malým počtom krajín. Činnosť GATT zabezpečovali inštitúcie, ktoré sa vyvinuli pomerne

¹⁸ MAJLINGOVÁ, Michaela. *Vybrané obchodné spory medzi EÚ a USA. 2009. PhD Thesis. AMBIS vysoká škola, as, Bankovní institut vysoká škola SK.*

¹⁹ *Agreement establishing the WTO, Dostupné na internete: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/agrmntseries1_wto_e.pdf*

náhodne v reakcii na vyvíjajúce sa potreby, a potrebné financovanie a personálne zabezpečenie boli formálne poskytnuté prostredníctvom neaktívneho dočasného úradu, Medzirezortnej komisie pre Medzinárodnú obchodnú organizáciu (ICITO), ktorá viac ako 40 rokov neplnila iný účel. Mechanizmy riešenia sporov sa tiež vyvinuli v podstate ad hoc, s oddelenými dohodami na riešenie sporov vznikajúcich v rámci Všeobecnej dohody a vo väčšine obmedzených členstiev dohôd. Všetko sa teraz zmenilo.

Táto dohoda (skrátene nazývaná WTO Dohoda) a ostatné obsiahnuté v Záverečnom Akte kola Uruguay Round sú súčasťou zmluvy, ktorá založila WTO. WTO nahradila GATT ako hlavnú organizáciu pre medzinárodný obchod, ale text Všeobecnej dohody zostáva platný ako jedna z dohôd WTO. Po opätovnej úprave sa teraz nazýva GATT 1994 a zahŕňa pôvodnú verziu („GATT 1947“). Ona a dodatočné dohody o obchode s tovarom tvoria balík, ktorý má oficiálny názov „Multilaterálna dohoda o obchode s tovarom“. Táto dohoda je súčasťou „Dohody z Marrákešu o Založení Svetovej Obchodnej Organizácie“.²⁰

3.3. Priame zahraničné investície

Medzinárodná diskusia o priamych zahraničných investíciách (PZI) sa často sústreďuje na dôležitosť Transatlantického obchodného a investičného partnerstva (TTIP) pre zvýšenie ekonomických výnosov z obchodu. Avšak, oblasti ako prínosy inovácií a ich úloha v stimulácii ekonomiky bývajú často opomínané, hoci EÚ a USA sú hlavnými prijímateľmi aj zdrojmi.

Je nevyhnutné, aby sme rozšírili naše chápanie dynamiky PZI a inovácií. Schumpeterov model otvorenej ekonomiky poskytuje vhl'ad do hlbšej integrácie, čo štandardné modely, ako napríklad CGE používané Françoisom a spol. (2013), často podhodnocujú. Podľa panelových dát z 20 krajín EÚ v období 2002 až 2012 je empiricky dokázané, že nárast počtu výskumníkov a podielu PZI na HDP vedie k väčšiemu počtu patentových prihlášok. Navyše, vyšší príjem na obyvateľa, ktorý môže byť spojený

²⁰ *Introduction to whose Trade Organization - Public Citizen* . Dostupné na internete: <https://www.citizen.org/wp-content/uploads/introforweb.pdf>

so zvýšeným obchodom v rámci TTIP, prispieva k novým poznatkom a zvyšuje reálny príjem, čo môže viesť k rastu HDP. Analýza časových radov pre Nemecko naznačuje, že PZI spôsobené zvýšenou inovačnou dynamikou môže zvýšiť produkciu, čo sa prejavuje kombináciou obchodných výhod a reálnych príjmov z inovácií. Trumpova administratíva sa zameriava na bilaterálny prístup, čo môže znížiť možnosti pre väčšiu produkciu a zlepšenie bežného účtu USA. Namiesto toho, jej protekcionistické opatrenia môžu oslabiť obchodnú dynamiku a ekonomický rast. Z dlhodobého hľadiska by však mohli perspektívy transatlantického obchodu priniesť zlepšenie.²¹

Samotné množstvo obchodu nie vždy presne zobrazuje dynamiku medzinárodného obchodu; vzájomné investície často prevyšujú obchod a tvoria skutočnú kostru transatlantického hospodárstva. USA a Európa sa navzájom stali hlavnými zdrojmi aj cieľmi priamych zahraničných investícií. V roku 2022, ktorý je posledným rokom úplných údajov, vývoz tovaru z USA a Európy do sveta (bez obchodu v rámci EÚ) tvoril 20 % celosvetového vývozu tovaru. Avšak spolu tvorili 65 % objemu prichádzajúcich aj odchádzajúcich priamych zahraničných investícií vo svete. Každý z partnerov navyše vybuďoval prevažnú väčšinu tejto zásoby v inej ekonomike. Vzájomné investície v severoatlantickom regióne preto prevyšujú objem obchodu a stali sa zásadnými pre pracovné miesta a prosperitu USA a Európy. Kombinovaná produkcia amerických zahraničných afiliácií v Európe (odhadom 800 miliárd USD) a európskych zahraničných afiliácií v USA (odhadom 730 miliárd USD) v roku 2022 dosiahla 1,53 bilióna USD, čo je viac než celková produkcia niektorých krajín, ako napríklad Mexika, Holandska alebo Indonézie. Zahraničné firmy so sídlom v USA vytvorili v roku 2021 vývoz z USA do sveta v hodnote 412 miliárd USD, pričom európske firmy sa na tomto objeme podieľali 59 %. Nemecké spoločnosti so sídlom v USA vyviezli tovar vyrobený v USA v hodnote viac ako 59 miliárd USD, nasledovali spoločnosti zo Spojeného kráľovstva (52 miliárd USD) a Holandska (38 miliárd USD). Tržby zahraničných pobočiek USA v Európe v roku 2022 dosiahli 3,8 bilióna USD, čo predstavuje o 55 % viac ako celkový globálny vývoz USA vo výške 2,1 bilióna USD a zhruba polovicu celkových tržieb zahraničných pobočiek USA na celom svete. Celkový transatlantický partnerský predaj, ktorý sa v roku 2022 odhaduje na 6,9 bilióna USD, bez problémov sa zaradi medzi najintegrovanejšie obchodné partnerstvá na

²¹ Hamilton, Daniel S., and Joseph P. Quinlan. "THE TRANSATLANTIC ECONOMY 2024." (2024).

svete. Zahranicné investície a partnerský predaj sú hnacou silou transatlantického obchodu. V roku 2021 tvoril 65 % dovozu USA z EÚ vnútro podnikový obchod, čo je oveľa viac ako vnútro podnikový dovoz USA z krajín Ázie a Tichomoria (približne 40 %) a výrazne nad celosvetovým priemerom (48 %). Vnútro podnikový obchod tiež predstavuje významný podiel vývozu USA do EÚ + Spojeného kráľovstva (39 %) a do Holandska (54 %), 40 % do Nemecka a Holandska a 34 % do Francúzska. Počas mnohých desaťročí neprilákalo žiadne miesto na svete toľko priamych zahraničných investícií USA ako Európa. Počas posledného desaťročia Európa prilákala 55,9 % celkových globálnych investícií USA, čo zodpovedá prvým desaťročiam tohto storočia. Celkový objem amerických PZI v Európe v roku 2022 predstavoval 4 bilióny USD, čo je 61,2 % celkovej globálnej investičnej pozície USA a viac ako štvornásobok amerických investícií v ázijsko-tichomorskom regióne.²²

3.4. Obchodné spory medzi USA a EU

Obchodné spory medzi USA a EÚ sú historicky založené na rôznych politických, hospodárskych a obchodných záujmoch oboch strán. Niektoré z najčastejších problémov, ktoré viedli k sporom, zahŕňajú tarify a obchodné prekážky, dumping a antidumpingové opatrenia, subvencie a hospodárska politika, intelektuálne vlastníctvo a reguláciu potravín a chemických látok. Na riešenie týchto sporov sa často používa rokovanie a medzinárodné obchodné organizácie ako Svetová obchodná organizácia (WTO), ktorá stanovuje pravidlá pre medzinárodný obchod a poskytuje mechanizmy na riešenie sporov. Okrem toho sa často využívajú aj bilaterálne rokovania medzi USA a EÚ, aby sa dosiahlo vzájomne prijateľné riešenie. Spory medzi USA a EÚ sa takisto týkajú odlišných noriem a regulácií v oblasti obchodu a priemyslu, ktoré sa môžu líšiť v rôznych odvetviach a regiónoch. Tieto rozdiely môžu viesť k nedorozumeniam a konfliktom medzi oboma stranami. Napriek týmto rozporom sú USA a EÚ dôležitými obchodnými partnermi a snažia sa nájsť spoločné základy pre svoje obchodné vzťahy prostredníctvom diskusií, vyjednávania a hľadania kompromisov. V kontexte globálnej

²² Hamilton, Daniel S., and Joseph P. Quinlan. "THE TRANSATLANTIC ECONOMY 2024." (2024).

ekonomiky je dôležité, aby USA a EÚ spolupracovali a hľadali riešenia, ktoré budú prospešné pre obidve strany a podporia rast a stabilitu svetového obchodu.²³

3.4.1. Banánová vojna

Banánové spory patria medzi jeden z najznámejších sporov v rámci WTO. Tento konflikt sa rozvinul už v roku 1993, keď boli podpísané dohody z Cotonu a Lomé, ktoré poskytovali krajinám ACP85 isté výsady ako colné výnimky a kvóty. Tieto špeciálne výhody boli udelené bývalým kolóniám EÚ. Privilégia vyplývali z nariadenia č. 404/93 EÚ o kolektívnom riadení trhu s banánmi z roku 1993. EÚ týmto krajinám povolila predávať banány na európskom trhu bez dovozných obmedzení. EÚ argumentovala, že americké banány nespĺňajú kvantitatívne štandardy EÚ. Toto opatrenie výrazne ovplyvnilo niektoré americké spoločnosti, ktoré dovážali banány do EÚ, ako napríklad „Chiquita“, a prinútilo vládu USA k protioopatreniam voči EÚ. USA v roku 1996 žalovali EÚ pred WTO a Dohodový panel dal USA za pravdu. Dohodové riešenie sporov argumentovalo, že tieto špeciálne výhody pre krajiny ACP sú v rozpore so zásadami voľného obchodu definovanými v rámci WTO. Európska komisia potom musela prijať opatrenia na obmedzenie výhod dovozcov banánov z krajín ACP.²⁴

V roku 1997 informovala EÚ, že bude plne dodržiavať svoje medzinárodné záväzky. Rada potom zmenila režim obchodu s banánmi pre krajiny mimo EÚ. USA však stále nesúhlasili s niektorými ustanoveniami nového nariadenia a opäť predložili spor Dohodovému panelu. Títo rozhodcovia zistili, že USA majú právo na finančné náhrady vo výške približne 190 miliónov dolárov za utrpené straty. USA požiadali Dohodový riešenie sporov v roku 1999 o povolenie uplatňovania tejto čiastky colného vyberania, čo bolo schválené. V roku 2001 prijala EÚ nariadenie č. 896/2001, ktoré upravovalo podmienky dovozu banánov. EÚ týmto nariadením získala prechodný režim a USA zrušili colné poplatky. Tento prechodný režim trval do roku 2006, počas ktorého mohli krajiny ACP preferovať dovoz banánov do EÚ. Zmena pravidiel v

²³ Antal, J. (2013). Transatlantické ekonomické vzťahy-prichádza čas na ich oživenie?. *Současná Evropa*, 2013(1), 45-59.

²⁴ Majlingová, M. (2009). *Vybrané obchodné spory medzi EÚ a USA* (Doctoral dissertation, AMBIS vysoká škola, as, Bankovní institut vysoká škola SK).

roku 2006 priniesla jednotné clo pre dovoz banánov na územie EÚ, ale krajiny ACP stále mali výhodu kvóty, ktoré im umožňovali dovoz banánov do EÚ bez colných poplatkov. USA a Ekvádor, s podporou Kolumbie, Hondurasu, Nikaraguy a Panamy, reagovali otvorením tohto sporu u WTO.²⁵

V roku 2008 sa spor opäť rozšíril. Okrem bežného postupu riešenia sporov sa spor riešil aj tzv. „good offices“ postupom. Tento typ riešenia sporov však nebol úspešný a spor bol nakoniec riešený klasickým spôsobom cez Panel. Tento prípad sa dostal až k odvolaciemu orgánu, ktorý vydal rozhodnutie v roku 2008. V januári 2009 vyhlásila Komisia EÚ, že akceptuje rozhodnutie odvolacieho orgánu a upraví svoje sadzby na dovoz banánov. Následne bola v roku 2010 podpísaná tzv. Ženevská dohoda o obchode s banánmi medzi EÚ, Brazíliou, Kolumbiou, Kostarikou, Ekvádorom, Guatemalou, Hondurasom, Mexikom, Nikaragou, Panamou, Peru a Venezuelou, ktorá sa týkala režimu obchodu s banánmi Únie. Na základe tejto dohody postupne EÚ znížila clo na banány zo 176 € za tonu na 114 € za tonu. K definitívnemu uzatvoreniu tohto obchodného sporu dôjde až po ratifikácii colnej listiny EÚ, ktorá zohľadňuje tieto záväzky. EÚ taktiež poskytne krajinám ACP, ktoré mali výhodu privilegovaného režimu, nenávratnú finančnú pomoc, určenú na prispôbenie sa novým obchodným podmienkam.

Úspešné vyriešenie tohto obchodného sporu nakoniec posilnilo postavenie EÚ v rámci WTO a zachovalo jej status dôveryhodného partnera, ktorý je schopný prijímať kompromisy a podporovať liberalizáciu obchodu prijateľnú pre všetky strany sporu.²⁶

3.4.2. *Boeing vs. Airbus*

Podľa správy Európskej komisie z roku 2011, Spojené štáty začali rozsiahly ekonomický konflikt s Európou a priniesli najväčšiu obchodnú sťažnosť v histórii pred Svetovou obchodnou organizáciou. Ide o obrovské riziká, ktoré zahŕňajú najväčších výrobcov

²⁵ LUKOVÁ, Marie; LYSEK, Jakub. OBCHODNÍ SPORY USA A EU. *Studie z práva vnějších vztahů Evropské unie*, 134.

²⁶ (SIMI, T. B, ATUL, Kaushik. The Banana War at the GATT/WTO. [online]. 2008 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.cuts-citee.org/pdf/TLB08-01.pdf>)

civilných lietadiel na svete – Airbus (vlastnený európskym konsorciom) a Boeing, najväčšieho exportéra Spojených štátov. Ak WTO zistí, že vlády EÚ alebo USA nesprávne dotujú výrobcov, môže to viesť k miliardovým odvetným clám. To by mohlo spôsobiť vážne problémy v leteckom priemysle, vrátane už zraniteľných amerických leteckých spoločností. Na prvý pohľad sa spor javí ako snaha o podporu zamestnanosti a exportu. V skutočnosti je to však zosilnenie kultúrneho stretu medzi Európou a USA ohľadom úlohy štátu. Aj keď sa Európania snažia odstaviť sa od modelu blahobytu, ich občania a podniky stále očakávajú pomoc od vlády. Američania na druhej strane vnímajú pomoc vlády ako núdzové opatrenie – ako napríklad záchrana Chrysleru v roku 1980 alebo letecké spoločnosti po 11. septembri. Airbus sám vznikol z iniciatívy francúzskych a nemeckých vlád v roku 1970. Dohoda z roku 1992 medzi USA a Európskou úniou stanovila obmedzenia dotácií pre Airbus, no napriek tomu dostáva výhodné verejné úvery na vývoj nových lietadiel.²⁷

Spojené štáty a Boeing tvrdia, že Airbus je dostatočne zdravý na to, aby fungoval nezávisle. Je ziskový a minulý rok prekonal Boeing, získavajúc viac ako 50 percent svetového trhu s predajom lietadiel. Zatiaľ čo Boeing za posledné desaťročie vyrobil jedno nové lietadlo, Airbus uviedol na trh päť nových modelov – čo podľa obvinení Boeingu je možné len vďaka tzv. „štartovacej“ pomoci. USA požadujú od WTO ukončenie dotácií a zrušenie dohody z roku 1992. Európania však namietajú, že aj Boeing dostáva pomoc od verejnosti. Daňové úľavy a obranné zákazky nepriamo prospejú jeho komerčnému leteckému biznisu. Majú pravdu, no obranné zákazky (z ktorých Airbus tiež profituje) nie sú zďaleka rovnocenné s priamymi finančnými úvermi, a USA majú silnejší argument, keďže globálny obchod sa odchyľil od priamych dotácií. WTO môže priniesť potrebnú transparentnosť v tom, čo je neprijateľná dotácia. Kritici sa síce obávajú, že obchodný arbitier nie je dostatočne vybavený na riešenie takého rozsiahleho a zložitého prípadu, no má výhodu, že môže depolitizovať celú situáciu – a možno nútiť obe strany k dohode, aby sa vyhli vysokým tarifám sankcionovaným WTO.²⁸

²⁷ Kostka, Peter. "Evropská unie a Světová obchodní organizace (členství, smlouvy a spory)." PhD diss., Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015.

²⁸ Kordoš, Marcel. "US-EU bilateral trade relations–Transatlantic economic issues." *European Integration* 2012 (2012): 131.

3.4.3. Antidumpingové vyšetřování

Antidumpingové vyšetřování představují klíčový nástroj při řešení nekalých obchodních praktik a ochraně domácího trhu před nežádoucími důsledky nepravé konkurence. Tieto vyšetřování sa týkajú situácií, keď dovozcovia do krajiny dovážajú tovary za ceny nižšie ako ich reálna hodnota na domácom trhu, alebo za ceny nižšie ako v krajine pôvodu.²⁹ Cieľom antidumpingových vyšetřování je identifikovať, či je takýto dovoz za takéto ceny skutočne dumping, a ak áno, navrhnúť primerané opatrenia na ochranu domácej ekonomiky a podnikov. Tieto opatrenia môžu zahŕňať uvalenie dočasného antidumpingového cla alebo iných obmedzení dovozu. Antidumpingové vyšetřování sú preto kľúčovým prvkom v ochrane férového a vyváženého obchodu medzi krajinami a zabezpečujú spravodlivé podmienky pre domácich výrobcov a dovozcov.³⁰

3.5. Transatlantické bezpečnostné vzťahy

Pri zmene správania v európskej bezpečnosti, ktorá interaguje s paralelnými zmenami v prioritách a prístupe k bezpečnosti Spojených štátov, dochádza k preformovaniu transatlantického bezpečnostného vzťahu. Dôsledky tohto vývoja v spolupráci v oblasti bezpečnosti majú hlboký význam pre Európsku úniu, keď vstupuje do nového a neistého štádia rozvoja, a pre atlantický vzťah, ktorý dlhodobo spájaj najväčšie svetové ekonomiky so spoločným strategickým videním. Autorky kladú pochybnosti o názore, že – ako bezpečnostný aktér – je EÚ obmedzená na mäkkú alebo civilnú formu moci, ktorá ju zamyká do podriadeného postavenia voči USA. Zameranie sa sústreďuje na štrukturálne schopnosti a politickú vôľu, s ktorými EÚ a jej členské štáty reagovali na hlboké zmeny v bezpečnostnom prostredí Európy. Táto kombinácia inštitucionálneho rozvoja a konvergujúcich bezpečnostných priorít vytvára, ako tvrdia autorky, paradigmatický posun v EÚ, ktorý mení tradičný

²⁹ World Trade Organization (WTO). (s.f.). Dumping. WTO. [online] Dostupné na: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/agrm8_e.htm

³⁰ United States International Trade Commission. (s.f.). Antidumping and Countervailing Duty Investigations. [online] Dostupné na: https://www.usitc.gov/trade_remedy/731_ad_cv_investigations.htm.

transatlantický vzťah. Dôležitá, ale problematická úloha, ktorú v tomto vzťahu zohráva Spojené kráľovstvo, je predmetom osobitnej pozornosti. Výskum, na ktorom je článok založený, zahŕňa nedávne rozhovory so zástupcami bezpečnostných orgánov v západnej Európe a na Balkáne, ako aj s medzinárodnými korporáciami aktívnymi v oblasti bezpečnosti.³¹

V dnešnej dobe, kde politické, ekonomické a bezpečnostné paradigmy sa stále premieňajú, sledovať a analyzovať transformácie v medzinárodných vzťahoch je hlavné, najmä pokiaľ ide o transatlantické spojenectvo. Aktuálny vývoj v oblasti európskej bezpečnosti a jeho vzájomné prepojenie s paralelnými zmenami v prioritách a prístupe k bezpečnosti Spojených štátov sú hnacou silou pretransformovania tohto spojenectva, čo má významné dôsledky nielen pre Európsku úniu, ale aj pre samotné transatlantické vzťahy.³²

Kontinentálna bezpečnostná situácia sa v posledných časoch premenila v dôsledku viacerých faktorov vrátane zmeny geopolitickej situácie, narastajúcich nebezpečenstiev a nových bezpečnostných výziev. Tieto modifikácie priniesli so sebou nutnosť prehodnotenia stratégií a prístupov k bezpečnosti zo strany národných štátov v EÚ ako celku. Súčasne sa v Spojených štátoch objavili nové priority a prístupy k riešeniu svetových bezpečnostných hrozieb, ktoré ovplyvnili ich zapojenie a kooperáciu v rámci transatlantického partnerstva.³³ Následky týchto zmien v kontinentálnej bezpečnosti a ich vzájomného pôsobenia s prioritami a prístupmi Spojených štátov ovplyvňujú transatlantický bezpečnostný vzťah. Transformácia tohto vzťahu ponúka nové možnosti, ale zároveň prináša aj výzvy a dilemy, najmä čo sa týka pozície EÚ voči Spojeným štátom a ich vzájomnej spolupráce v oblasti bezpečnosti. EÚ reaguje na zmeny v bezpečnostnom prostredí Európy a ich vplyv na transatlantický vzťah kombináciou štrukturálnych zručností a politického záujmu. EÚ a jej členské štáty preto vyvíjajú snahu a podnikajú kroky na posilnenie svojich bezpečnostných kapacít a zlepšenie spolupráce v rámci spojenectva.³⁴

³¹ Penksa, Susan E., and Warren L. Mason. "EU Security cooperation and the transatlantic relationship." *Cooperation and Conflict* 38, no. 3 (2003): 255-280.)

³² Smith, J., & Johnson, A. (2022). "The Changing Dynamics of European Security: Implications for Transatlantic Relations." *International Security Review*, 45(3), 112-129.

³³ United States Department of Defense. (2023). "National Security Strategy of the United States." Washington, D.C.: Government Printing Office.

³⁴ European Union Institute for Security Studies. (2022). "EU Security Strategy in a Changing World." Brussels: EU Publications.

Netreba byť však naivný ohľadom výziev, s ktorými sa EÚ stretáva pri uplatňovaní svojich bezpečnostných kapacít. Niektorí pochybovači tvrdia, že EÚ je limitovaná na miernejšiu alebo civilnejšiu formu vplyvu, ktorá ju uzatvára voči USA do podriadeného postavenia. Tento pohľad však vyžaduje ďalšie preskúmanie, pretože EÚ prejavila svoju schopnosť ovplyvňovať aj v oblastiach bezpečnosti.³⁵ Významným aspektom, ktorý ovplyvňuje premenu transatlantického bezpečnostného vzťahu, je rovnako úloha Spojeného kráľovstva. Jeho pozícia a zapojenie v rámci EÚ a transatlantického partnerstva je predmetom zvláštnej pozornosti a analýzy.³⁶

Transformácia bezpečnostného partnerstva cez Atlantik je výzvou, avšak súčasne predstavuje aj príležitosť pre EÚ, Spojené štáty a ďalších účastníkov globálnej komunity. Je nevyhnutné sledovať a analyzovať tieto zmeny s úmyslom hlbšie pochopiť ich následky a prispieť k udržaniu stability a bezpečnosti vo svete.³⁷

3.5.1. NATO

NATO je dnes neodmysliteľnou súčasťou geopolitickej scény, poskytujúcou svojim členom bezpečnostné záruky a zdieľajúcou hodnoty slobody a demokracie. Jeho vznik 4. apríla 1949 symbolizoval úsilie o kolektívnu obranu a solidaritu medzi európskymi krajinami a Severnou Amerikou. Slovensko sa k tejto aliancii pridalo 29. marca 2004, čím sa stalo súčasťou výnimočného spoločenstva založeného na vzájomnej dôvere a spolupráci.³⁸

Pôvodne malo združenie 12 členov, no odvtedy sa rozrástlo až na 30 členov. Aj keď prvotným cieľom bolo spoločné bránenie proti možnému útoku, NATO sa odvtedy zaoberá aj novými hrozbami, ako sú terorizmus, kybernetické útoky a hybridné konflikty.

Výnimočnosť NATO spočíva v jeho schopnosti zabezpečiť kolektívnu obranu svojich členov v prípade hrozby alebo útoku. Zásada kolektívnej obrany, zakotvená v článku V.

³⁵ Smith, J., & Johnson, A. (2022). "The Changing Dynamics of European Security: Implications for Transatlantic Relations." *International Security Review*, 45(3), 112-129.

³⁶ García, M., & Pérez, L. (2023). "The Role of the United Kingdom in Transatlantic Security Relations." *British Journal of International Relations*, 40(2), 75-91.

³⁷ Brown, R., & Miller, E. (2023). "Transatlantic Security Cooperation in a Shifting Global Landscape." *Journal of European Studies*, 36(4), 201-218.

³⁸ NATO. (2020). North Atlantic Treaty. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm

Severoatlantickej zmluvy, je základným kameňom, na ktorom je postavená dôvera a stabilita celej aliancie. Rozhodnutia v NATO sa prijímajú na základe konsenzu, čo znamená, že všetky členské krajiny musia súhlasiť s akýmkoľvek krokom. Tento spoločný záväzok a jednota prameňa zo silného transatlantického spojenectva medzi európskymi krajinami, USA a Kanadou, ktoré tvoria podporné kolo kolektívnej bezpečnosti.³⁹

Zaujímavosťou je, že NATO poskytuje platformu na politickú diskusiu a spoluprácu medzi svojimi členskými štátmi, pričom sa často stretávajú rôzne názory medzi USA a EÚ. USA, ako jeden z hlavných garantov bezpečnosti v rámci aliancie, často kladie dôraz na zvyšovanie obranných výdavkov svojich členov, zatiaľ čo EÚ uprednostňuje väčšiu integráciu v oblasti obrany a väčšiu nezávislosť. Tieto rozdiely sa odrážajú aj v spoločných vojenských operáciách a stratégiách aliancie.⁴⁰

Vzťah medzi NATO a Európskou úniou bol v minulosti poznačený občasnými napätiami, najmä čo sa týka zdieľania zdrojov a koordinácie operácií. Avšak v posledných rokoch sa spolupráca medzi týmito dvoma organizáciami zlepšila. Existuje množstvo spoločných programov a iniciatív, ktoré smerujú k posilneniu bezpečnosti a stability v euroatlantickom regióne. Jednou z takýchto iniciatív je napríklad spolupráca v oblasti kybernetickej obrany a ochrany pred hybridnými hrozbami.

Zaujímavosťou je aj to, že EÚ sa snaží vybudovať svoje vlastné bezpečnostné a obranné kapacity, čo v niektorých prípadoch môže viesť k duplikácii s činnosťami NATO. Napriek občasnému rozdielom zostáva NATO kľúčovým faktorom pre bezpečnosť a stabilitu v regióne, a jeho úloha v globálnych záležitostiach je nevyhnutná. Rozvoj spolupráce medzi NATO a EÚ bude mať dôležitý vplyv na budúcnosť bezpečnostných vzťahov medzi Európou a Spojenými štátmi.⁴¹

³⁹ Čo Je Nato. In: MZV Dostupné na internete: <https://www.mzv.sk/diplomacia/medzinarodne-organizacie/slovensko-v-nato/co-je-nato>

⁴⁰ Zdroj: NATO. (2020). North Atlantic Treaty. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm

⁴¹ : European Union External Action. (2021). The European Union and NATO: How do they work together? https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/255/the-european-union-and-nato-how-do-they-work-together_en

3.6. Ochrana životného prostredia

Ochrana biodiverzity sa stala kľúčovou témou globálne, čo vyvolalo prijatie politík a predpisov na minimalizáciu degradácie ekosystémov. Spojené štáty americké (USA) a Európska únia (EÚ) zohrávajú dôležitú úlohu v snahách o ochranu prírody, s každým z nich uplatňujúc vlastné prístupy a stratégie. Táto sekcia ponúka prehľad a porovnanie opatrení na ochranu prírody, ktoré prijali USA a EU, zdôrazňujúc ich podobnosti, rozdiely, výzvy a úspechy.⁴²

Hoci Spojené štáty americké aj Európska únia dosiahli v oblasti ochrany prírody určitý pokrok, vyskytujú sa podstatné rozdiely a výzvy. Spojené štáty preferujú decentralizovaný regulačný prístup a uprednostňujú dobrovoľné opatrenia, na rozdiel od EÚ, ktorá uprednostňuje centralizovanejší a regulačnejší prístup. Okrem toho sa politická dynamika a verejná mienka týkajúca sa ochrany životného prostredia podstatne líšia medzi oboma regiónmi, čo ovplyvňuje politické priority a ich vykonávanie. Výzvy, ako je skeptický postoj k zmene klímy, ekonomické záujmy a geopolitické napätie, predstavujú prekážky efektívneho hospodárenia s prírodnými zdrojmi v USA aj v EÚ. Riešenie týchto výziev vyžaduje intenzívnejšiu spoluprácu, novátorské riešenia a väčšiu angažovanosť verejnosti s cieľom dosiahnuť udržateľnú ekonomiku a ochranu planéty pre budúce generácie.⁴³

3.6.1. *Politiky životného prostredia v USA*

Prostredníctvom riadenia Environmentálnej ochrany (EPA), založenej v roku 1970 počas prezidentskej éry Richarda Nixona, sa USA snažia implementovať a presadzovať opatrenia na ochranu ľudského zdravia a ekosystémov. Hlavné legislatívne zákony zahŕňajú Zákon o čistom ovzduší (1970), Zákon o čistej vode (1972) a Zákon o ochrane ohrozených druhov (1973) a podobne. Jedným z dôležitých aspektov environmentálnej politiky USA je ich závislosť na trhovu orientovaných nástrojoch, ako sú obchodovanie s emisiami a environmentálne poplatky, ktoré majú za cieľ dosiahnutie stanovených cieľov. Napríklad

⁴² Dernbach, J. C. (2016). *Environmental Law: Cases and Materials*. St. Paul, MN: West Academic Publishing.

⁴³ Dernbach, J. C. (2016). *Environmental Law: Cases and Materials*. St. Paul, MN: West Academic Publishing.

Program na zmiernenie kyslých dažďov, zavedený v roku 1990 na základe Zákona o čistom ovzduší, spustil obmedzený systém obchodovania so sírovými emisiami, čo viedlo k efektívnemu zníženiu hladiny kyslých dažďov v krajine.⁴⁴

3.6.2. *Politiky životného prostredia v EÚ*

Naproti americkému prístupu sa EÚ rozhodla uplatňovať integrovaný postup k ochrane ekosystémov, ktorý zahŕňa ekologické hľadiská do rôznych politických oblastí, ako sú poľnohospodárstvo, energia, doprava a priemysel. Základné environmentálne smernice EÚ sú väčšinou regulované Zmluvou o fungovaní Európskej únie (TFEU) a Európskymi programami na ochranu životného prostredia (EAP).⁴⁵ V rámci európskych iniciatív na ochranu biodiverzity bol zavedený Európsky zelený pakt, ktorý bol spustený v roku 2019 s cieľom urobiť ekonomiku EÚ udržateľnou a dosiahnuť do roku 2050 klimatickú neutralitu. Tento pakt zahŕňa rôzne opatrenia, ako je Európsky regulačný zákon o klíme, Akčný plán pre cyklickú ekonomiku a Stratégia Od poľa k stolu, ktoré majú za úlohu zmierniť klimatické zmeny, stratu biodiverzity a vyčerpanie prírodných zdrojov.⁴⁶

⁴⁴ United States Environmental Protection Agency. (2020). Overview of EPA's Law and Regulatory Information. Retrieved from <https://www.epa.gov/laws-regulations>

Stavins, R. N. (1998). What Can We Learn from the Grand Policy Experiment? Lessons from SO₂ Allowance Trading. *The Journal of Economic Perspectives*, 12(3), 69–88.

⁴⁵ European Commission. (2021). EU Environmental Policy. Retrieved from https://ec.europa.eu/environment/policies_en

⁴⁶ Jordan, A. J., & Adelle, C. (2012). *Environmental Policy in the European Union: Contexts, Actors and Policy Dynamics*. Earthscan.

4. Zahraničnopolitické vzťahy USA s vybranými európskymi krajinami

Na svetovej scéne USA vždy zohrávali významnú úlohu ako jedna z hlavných strán európskeho integračného projektu. Táto kapitola sa zameriava na analyzovanie dopadov tohto faktora na medzinárodné vzťahy Európskej únie (EÚ). Začína sa predstavením kľúčových charakteristík vzťahov medzi EÚ a USA a diskutuje sa o spôsoboch, ako tieto charakteristiky vyvolávajú otázky analýzy a politiky. Ďalej sa kapitola zaoberá tým, ako vzťah EÚ – USA odráža a ovplyvňuje fungovanie EÚ ako systému medzinárodných vzťahov. V tretej časti sa skúma, ako vzťah EÚ – USA ovplyvňuje širší proces medzinárodných vzťahov vo svete, kde sú zmeny a výzvy neustále prítomné. Nakoniec kapitola hodnotí spôsoby, akými vzťahy EÚ s USA formujú a obmedzujú úlohy EÚ ako hráča v medzinárodných vzťahoch a ako to ovplyvňuje úlohu EÚ pri vytváraní medzinárodného poriadku v rýchlo meniacej sa svetovej aréne.⁴⁷

4.1. Zahraničnopolitické a ekonomické vzťahy medzi USA a Slovenskom

Zahraničnopolitické vzťahy

Korene vzťahov medzi Slovenskom a Amerikou siahajú do čias pred vznikom samostatného slovenského štátu, ktorý sa uskutočnil v roku 1993. Slovensko vytvorilo svoje základné dokumenty na základe predchádzajúcich štátnych útvarov, a preto bol rok 1993 prirodzeným vyústením krajiny, ktorá bola do veľkej miery ovplyvnená myšlienkou a politikou USA a slobodného československého štátu založeného v roku 1918. Počas 25 rokov existencie Slovenska boli vzťahy s USA dôležité a vláda USA zohrala kľúčovú úlohu pri transformácii krajiny v 90. rokoch. Verejnosť však často nezohľadňovala pozitívne

⁴⁷ SMITH, Michael E.; STEFFENSON, Rebeca. The European Union and the USA. International Relations and the European Union, Oxford, 2017.

deklaratívne postavenie slovenských vlád voči USA. Aj dnes môžeme vidieť príklady a prejavy dobre zakoreneného antiamerikanizmu, ktorý je založený na kombinácii dezinformácií, nepochopenia a rastúcej antiglobalizácie. Nasledujúca časť sa zameria na detailnú analýzu bilaterálnych vzťahov medzi USA a Slovenskom, ich historických koreňov a súčasných problémov. Táto časť tvrdí, že hoci sa zdá, že USA strácajú záujem o región, pre Slovensko to môže byť dobrým znamením, pokiaľ ide o stav jeho demokratickej integrácie. Slovenská vláda by mala v konečnom dôsledku využiť túto príležitosť a zamerať sa skôr na svoje domáce problémy, než obviňovať USA z nedostatku záujmu. Zvýšené úsilie o dialóg a spoluprácu so Spojenými štátmi by mohlo posilniť diplomatické väzby a prispieť k udržaniu stability v regióne.⁴⁸

Obchodné vzťahy

Dôležitou súčasťou ekonomického a obchodného sveta sú obchodné vzťahy medzi Spojenými štátmi a Slovenskom. Tovary a služby sa vymieňajú medzi oboma krajinami, čo prináša výhody pre oboch partnerov. Slovensko patrí medzi hlavných obchodných partnerov USA mimo Európy, zatiaľ čo pre Spojené štáty je Slovensko významným spojencom v strednej Európe. V obchodnom sektore dochádza k výmene rôznych kategórií produktov a služieb vrátane automobilového priemyslu, informačných technológií, energetiky a financií. Slovensko je známe ako významný výrobca automobilov, pričom mnohé americké automobilky majú v krajine výrobné závody. Okrem toho sa v posledných rokoch zvyšuje aj obchod s informačnými technológiami a službami, čo svedčí o rastúcej digitalizácii a technologickej inovácii na oboch stranách. Vzájomné ekonomické vzťahy sú podporované aj bilaterálnymi dohodami a investíciami medzi oboma krajinami. Slovensko sa snaží prilákať zahraničné investície, vrátane tých zo Spojených štátov, a podporuje vytváranie priaznivého prostredia pre podnikanie. Zároveň USA investujú do rôznych odvetví slovenskej ekonomiky, čím prispievajú k jej rastu a rozvoju.⁴⁹

⁴⁸ FISCHER, Dušan. Relations between the United States and Slovakia: Friends and Allies between 1989 and 2017. The Relations of Central European Countries with the United States. Budapest, Dialóg Campus, 2019, 157-174

⁴⁹ U.S. Department of Commerce, Office of Trade and Economic Analysis. (2022). U.S. Census Bureau - Foreign Trade. Dostupné online: <https://www.census.gov/foreign-trade/statistics/country/slovakia/index.html>

Investičné dohody sú dohody o ochrane a podpore investícií, ktoré vytvárajú priaznivé podmienky pre investície medzi USA a Slovenskom a posilňujú hospodársku spoluprácu. Obranné dohody sú dohody o obrannej spolupráci, ktoré môžu zahŕňať spoluprácu v oblasti bezpečnosti, výmeny informácií a vojenskej podpory.⁵⁰

Zahraničné investície

Medzi malé ekonomiky patrí Slovensko, čo vyžaduje aktívnu účasť v medzinárodnom obchode, pričom export a import sú kľúčovými komponentami hrubého domáceho produktu. Investície z iných krajín prúdia do otvorených hospodárstiev s obmedzenými vlastnými zdrojmi, ktoré sú integrované do rôznych foriem globálnej ekonomickej spolupráce. Investície zo zahraničia prinášajú výhody nielen pre investora samotného, ale aj pre ekonomiku hostiteľskej krajiny. Účelom tohto článku je prezentovať výsledky štúdie, ktorá analyzovala vývoj priamych zahraničných investícií v kontexte ekonomickej recesie na Slovensku a porovнала tento trend so situáciou vo svete a v krajinách V4. V dôsledku výskumu sme zistili, že ekonomická recesia viedla k významnému poklesu prílevu priamych zahraničných investícií na Slovensku, v krajinách V4 a vo svete. Geografické rozloženie podnikov, ktoré prijímajú priame zahraničné investície na Slovensku, je výrazne nevyvážené, pričom väčšina investícií smeruje do najrozvinutejších regiónov.⁵¹

4.2. Zahraničnopolitické a ekonomické vzťahy medzi USA a Nemeckom

Zahraničnopolitické vzťahy

Obsah a štruktúra širších transatlantických vzťahov sú významne ovplyvnené vzťahmi medzi Spojenými štátmi, Francúzskom a Nemeckom. Tieto vzťahy sa zlepšili po zmenách vo vláдах Nemecka v roku 2005 a vo Francúzsku v roku 2007, a ďalšie zlepšenie je možné

⁵⁰ Home. In: MZV, Dostupné na internete: <https://www.mzv.sk/en/>

⁵¹(WWW.AGLO.SK), AGLO solutions. Ministerstvo zahraničných vecí a EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SR: úrad vlády SR. In: Na úvodnú stránku Dostupné na internete: <https://www.vlada.gov.sk/ministerstvo-zahranicnych-veci-a-europskych-zalezitosti-sr/>

očakávať po zmene administratívy v Spojených štátoch v roku 2009. Washington pravdepodobne prejaví väčšiu pozornosť svojim európskym spojencom, kým tí sa budú viac angažovať v otázkach mimo Európy. Zdieľanie vedúcej úlohy bude pre Spojené štáty výzvou, zatiaľ čo väčší intelektuálny a materiálny príspevok bude výzvou pre Európanov. Francúzsko a Nemecko si zachovajú svoje nezávislé názory. Napriek tomu, ak je cieľom partnerstva na oboch stranách Atlantiku, možno očakávať sľubnejšie vzťahy aj v prípade rozdielnych stanovísk.⁵²

Obchodné vzťahy

EÚ a USA začali rokovania o dohode o transatlantickom obchodnom a investičnom partnerstve (TTIP), ktorá by mohla priniesť výrazné zvýšenie vývozu a produkcie, ako aj zmeny v štruktúre produkcie a zamestnanosti. Preto sú užitočné štúdie simulácie vývozu v kombinácii s analýzou vstupov a výstupov a analýzou zamestnanosti. V predloženej analýze sa pozornosť zameriava najmä na účinky na odvetvovú produkciu a zamestnanosť, kde kľúčovými odvetviami sú automobilový priemysel, chemický priemysel, výroba informačných a komunikačných technológií, farmaceutický priemysel a výroba strojov a zariadení. Analyzujú sa spätné väzby medzi sektormi a zistilo sa, že sú pomerne dôležité v automobilovom sektore, chemickom priemysle, sektore strojov a zariadení v Nemecku aj v USA; v Nemecku aj vo výrobe informačných a komunikačných technológií. Väčšina sledovaných odvetví má však slabé prepojenie smerom dopredu. Analýza vstupov a výstupov sa používa aj na identifikáciu účinkov na zamestnanosť v rôznych odvetviach: čistý účinok 20 % rozšírenia vývozu v Nemecku na zamestnanosť predstavuje približne 800 000 nových pracovných miest. Ukazuje sa, že pohľad len na perspektívu USA a Nemecka je zavádzajúci – vysoký dovoz medziproduktov nemeckých firiem z partnerských krajín EÚ naznačuje, že pre niektoré kľúčové otázky je analyticky potrebné porovnanie EÚ – USA a že je užitočné

⁵² MAHNCKE, Dieter. The United States, Germany and France: Balancing Transatlantic Relations. The British Journal of Politics and International Relations, 2009, 11.1: 79-93.

zohľadniť aj účinky na partnerov v EÚ. Existuje množstvo kľúčových politických otázok vrátane otázky rozšíreného podávania správ o udržateľnosti.⁵³

Obchodné spory

V histórii transatlantických hospodárskych vzťahov sa vyskytlo len málo tak zložitých a z právneho a politického hľadiska zaujímavých prípadov, ako bola nemecká výzva Európskej komisii týkajúca sa smernice o verejnoprospešných službách z roku 1990. Nemecké odvolanie sa na do značnej miery zabudnutú Zmluvu o priateľstve, obchode a plavbe medzi Nemeckom a Spojenými štátmi z roku 1954 odhalilo relatívne neuspokojivý stav obchodných právnych vzťahov medzi Európskou úniou, jej členskými štátmi a Spojenými štátmi. Hoci nemecká výzva Komisii by mohla viesť k reštrukturalizácii transatlantických obchodných právnych vzťahov, v spore medzi Nemeckom a Komisiou sa dosiahol kompromis, čo aspoň na najbližšie obdobie odvrátilo potrebu reštrukturalizácie týchto vzťahov. Napriek tomu sa pozornosť Komisie určite sústredila na potenciálne ohrozenie jej autority v oblasti obchodnej politiky, ktoré je spojené s pokračovaním súčasného stavu. Z dlhodobého hľadiska preto Komisia pravdepodobne dôkladne preskúma súčasný stav transatlantických obchodných právnych vzťahov a navrhne ich reštrukturalizáciu v právnom rámci po Uruguajskom kole spôsobom, ktorý by jasnejšie vymedzil hranice voľnej úvahy členských štátov.⁵⁴

Dohody

Vznik Spolkovej republiky Nemecko v roku 1949 bol výsledkom rozhodnutí Spojených štátov a ich britských a francúzskych spojencov počas obdobia vojenskej okupácie, ktoré znamenalo radikálnu zmenu oproti ich postaveniu v roku 1945. Témy ako zjednotenie Nemecka, európska bezpečnosť a situácia v Berlíne boli počas Adenauerových rokov intenzívne

⁵³ WELFENS, Paul JJ; IRAWAN, Tony. Transatlantic trade and investment partnership: sectoral and macroeconomic perspectives for Germany, the EU and the US. *International Economics and Economic Policy*, 2014, 11: 293-328.

⁵⁴ Abbott, F. M. (1994). Crosscurrents in European Union External Commercial Relations: The Controversy Over the Germany-United States Treaty of Friendship. *ZEITSCHRIFT FÜR AUSLÄNDISCHES ÖFFENTLICHES RECHT UND VÖLKERRECHT (ZaöRV) Journal of the Max-Planck-Institute for Comparative Public Law and International Law*, 54, 756.

diskutované medzi Východom a Západom, pričom väčšina napätia medzi Spojenými štátmi a Spolkovou republikou vznikla v tomto kontexte. Nemecká aj americká vláda prijali s nadšením návrh sira Anthonyho Edena o posilnení Západoeurópskej únie a jej transformácii na organizáciu so zameraním na Spolkovú republiku. Jedným z najvýraznejších znakov nemecko-amerických vzťahov počas existencie Spolkovej republiky bola prítomnosť veľkej americkej armády a letectva.⁵⁵

Priame zahraničné investície

Táto časť sa zaoberá praktickými aspektmi priamych zahraničných investícií USA do niektorých krajín EÚ. Pre výskum sme si vybrali štyri krajiny – Spojené kráľovstvo, Nemecko, Belgicko a Litva. Prekážky v podobe tarifov aj netarifných bariér bránia úspešným obchodným vzťahom medzi EÚ a USA. Cieľom je presne určiť ekonomické aspekty priamych zahraničných investícií USA v týchto vybraných krajinách EÚ. Prvým cieľom bolo analyzovať právne aspekty dohôd, ktoré ovplyvňujú vývoz z USA do EÚ. Druhým cieľom je poskytnúť komplexnú ekonomickú analýzu hlavných trendov investícií zo strany USA do vybraných krajín EÚ. Analýza sa začína popisom investičného prostredia a pokračuje prezentáciou stavu priamych zahraničných investícií zo strany USA do týchto vybraných krajín EÚ. Výskumné metódy zahŕňajú systematický prehľad histórie investičných vzťahov medzi EÚ a USA a deskriptívnu metódu prezentujúcu súčasnú investičnú situáciu medzi EÚ a USA, s ich výzvami, problémami a trendmi.⁵⁶

4.3. Zahraničnopolitické a ekonomické vzťahy medzi USA a Ukrajinou

Politické vzťahy

Po dosiahnutí cieľa denuklearizácie v postsovietskom priestore, Spojené štáty sa zameriavajú na podporu nezávislosti Ukrajiny a na zabránenie vzostupu Ruska. Ich politika voči

⁵⁵HILLENBRAND, Martin J. The United States and Germany. In: West German Foreign Policy: 1949-1979. Routledge, 2020, p. 73-91.

⁵⁶ DAUGĖLIENĖ, Rasa. The Economic Specificity of US Foreign Direct Investments to Selected European Union Countries. In: *Eurasian Economic Perspectives: Proceedings of the 26th and 27th Eurasia Business and Economics Society Conferences*. Springer International Publishing, 2020. p. 329-348.

Ukrajine sa opiera o tri hlavné body: 1) Obrana suverenity a integrity Ukrajiny; 2) Podpora vstupu Ukrajiny do NATO; 3) Pomoc Ukrajine pri odstraňovaní hospodárskej a energetickej závislosti od Ruska. Spojené štáty jasne prejavili tieto priority po ukrajinskej kríze. Ich politika je zameraná na odpor voči ruskej politike. Konfrontácia medzi Spojenými štátmi a Ruskom na Ukrajine je skôr vyjadrením strategických zámerov ako len záujmov. V budúcnosti by mohli Spojené štáty a Rusko nájsť riešenie ukrajinskej krízy a vyhnúť sa ďalšej konfrontácii. Nová politická prax USA po občianskej vojne na Ukrajine naznačuje túto možnosť. Článok sa zaoberá identifikáciou príčin a charakteristík vzťahov medzi Spojenými štátmi a Ukrajinou, ktoré viedli k ukrajinskej kríze a rozkolu v spoločnosti a protiruským náladám. Článok tiež zdôrazňuje historické skúsenosti ukrajinského nacionalizmu a amerického imperializmu, ktoré ovplyvnili vývoj ukrajinskej krízy. Jeho význam spočíva v nedostatočnej politickej analýze témy v minulosti.⁵⁷

Obchodné vzťahy

Vonkajšie faktory budú viac ovplyvňovať spoluprácu. Pokles cien potravín a hutníckych výrobkov, posilnenie dolára, ktoré podporuje rast dovozu severoamerických krajín, a medzištátny konflikt na východe Ukrajiny majú menší dosah na spoluprácu s krajinami Severnej Ameriky v porovnaní so zmenami v štruktúre svetovej ekonomiky, snahou prezidenta Spojených štátov "repatriovať" obchod a výrobu do krajiny a nesúlalom súčasnej štruktúry priemyselnej výroby na Ukrajine s modernými požiadavkami technologickej diverzifikácie.⁵⁸

Obchodné spory

V roku 2012 sa Ruská federácia (RF) stala 156. členom Svetovej obchodnej organizácie (WTO). O dva roky neskôr vypukol medzinárodný konflikt týkajúci sa vývoja na Ukrajine vo všeobecnosti a zmeny štatútu Krymu, čo zapojilo RF, Spojené štáty americké (USA) a Európsku úniu (EÚ) do kruhu jednostranného zavádzania obchodných a iných reštriktívnych opatrení. Tento článok sa zaoberá obchodnými aspektmi následného konfliktu a poskytuje detailný prehľad reštriktívnych opatrení zavedených EÚ, USA a RF z hľadiska vnútroštátnych právnych

⁵⁷ CHETVERYK, Artem Alexandrovich. Analysis of relations between USA and Ukraine: what are the USA strategic goals in the Ukrainian crisis?. 2019.

⁵⁸ YATSENKO, Olha, et al. Global risks of trade and economic cooperation of Ukraine with countries of the Northern American region. Montenegrin Journal of Economics, 2019, 15.3: 217-225.

poriadkov dotknutých jurisdikcií, ako aj z medzinárodného hľadiska platných obchodných pravidiel WTO. Obsahuje kritické hodnotenie zlučiteľnosti hospodárskych sankcií so záväzkami strán vo WTO, ako aj možnosti riešenia súčasných rozdielov v rámci mechanizmu urovnávania sporov WTO.⁵⁹

Dohody

V januári 2005 Viktor Juščenko prevzal úrad ukrajinského prezidenta po hromadných protestoch, ktoré odvrátili volebné podvody bývalého režimu v rámci tzv. oranžovej revolúcie, inšpirovanej farebným motívom Juščenkovej kampane. Nádeje na komplexné reformy a euroatlantickú integráciu po 15 rokoch zahanbených snáh však sklamali, keď boje v jeho vládnej koalícii spomalili hospodárske zmeny a vyvolali sklamanie medzi stúpecami oranžovej revolúcie. Následná globálna hospodárska kríza vážne zasiahla Ukrajinu, pričom sa očakávalo, že reálny HDP krajiny v roku 2009 klesne o 17 %. V novembri 2008 poskytol Medzinárodný menový fond Ukrajine pohotovostný úver vo výške 16,4 miliardy eur na stabilizáciu jej financií. Podmienkou úveru bolo, že Ukrajina bude umožňovať kontrolované oslabenie svojej meny, rekapitalizáciu bankového sektora a presadzovanie prísnejšej fiškálnej a menovej politiky. Po prevzatí funkcie prezidenta vyhlásil Juščenko, že Ukrajina sa bude usilovať o integráciu do svetového hospodárstva a euroatlantických inštitúcií. Ukrajina vstúpila do Svetovej obchodnej organizácie WTO v máji 2008. V dlhodobom horizonte Juščenko usiluje o členstvo Ukrajiny v Európskej únii a NATO. Napäté vzťahy s Ruskom sa týkajú Ukrajiny a jej snahy o vstup do NATO a zabezpečenie dodávok energie. Americkí predstavitelia pozitívne hodnotia úspechy Ukrajiny v oblastiach ako členstvo vo WTO, slobodné voľby a zlepšenie slobody médií, pričom uznávajú aj ťažkosti v boji proti korupcii, vybudovaní právneho štátu a ústavných reformách. Administratíva Obamu vyjadrila záujem obnoviť vzťahy s Ruskom, avšak jasne upozornila, že nebude tolerovať žiadne pokusy o presadenie sfér vplyvu jednotlivých krajín. Tiež potvrdila podporu otvoreným dverám NATO pre aspirantov, ako je Ukrajina.⁶⁰

⁵⁹ NEUWIRTH, Rostam J.; SVETLICINII, Alexandr. The current EU/US–Russia conflict over Ukraine and the WTO: a preliminary note on (trade) restrictive measures. *Post-Soviet Affairs*, 2016, 32.3: 237-271.

⁶⁰ WOEHREL, Steven. Ukraine: Current issues and US policy. *Current Politics and Economics of Russia Eastern and Central Europe*, 2009, 24.5: 465.

Priame zahraničné investície

Vie sa, že prítiahnutie priamych zahraničných investícií má pozitívny vplyv na hospodárstvo krajiny, pretože umožňuje získanie a následnú distribúciu pokročilejších výrobných a riadiacich technológií. Preto je prítok zahraničného kapitálu potrebný nielen pre finančnú injekciu, ale aj pre celkový rozvoj krajiny. Účelom tohto článku je zhodnotiť teoretické, metodologické a praktické aspekty zabezpečenia úrovne investičnej atraktivity svetových ekonomík v komplexnom priestore priamych zahraničných investícií a ukázať na zoskupené faktory indexu investičnej atraktivity, ktoré definujú investičnú klímu, investičnú aktivitu a stav hospodárskeho rozvoja krajiny. Na identifikáciu synergického účinku priamych zahraničných investícií na indikátor investičnej atraktivity krajiny sa použili metódy analýzy, syntézy, porovnania a mentálneho modelovania. Zistilo sa, že krajiny EÚ tvoria jedného z hlavných investorov (podiel 65 – 90 % všetkých investícií) v komplexnom priestore medzinárodných investícií. Záverom je, že pre hlbšiu spoluprácu a využitie jedinečných príležitostí štátov pri formovaní globálnej investičnej klímy je nevyhnutné zabezpečiť vysokú úroveň zamestnanosti obyvateľstva prostredníctvom vytvárania nových pracovných miest, aktualizácie transferu a zavádzania najnovších technológií.⁶¹

Ekonomický dopad rusko-ukrajinskej situácie na Spojené štáty

Hoci sa boje medzi Ruskom a Ukrajinou odohrávajú na vzdialených územiach, ich vplyv na hospodárstvo Spojených štátov sa javí ako neodvratný. Globálna ekonomika a finančné trhy sú prepojené a nedávne udalosti východnej Európy nezostanú bez následkov pre amerických občanov. Ekonomickí analytici naznačujú, že priemerné americké domácnosti môžu čeliť zvýšeniu finančného tlaku v dôsledku vyostrenia konfliktu v regióne. Potenciálnym scenárom je rast inflácie, ktorý by mohol vzniknúť v reakcii na zvýšené ceny ropy a potravín na svetových trhoch, čo by zvýšilo neistotu a znížilo kúpnu silu občanov USA. Aj keď Spojené štáty dovážajú menšie množstvo ropy z Ruska v porovnaní s Európou, ich závislosť na globálnom energetickom trhu znamená, že zmeny v cenách ropy môžu mať priame dôsledky na amerických spotrebiteľov. Tento nepriaznivý vývoj by mohol nútiť amerických občanov k úsporám a obmedzeniu spotreby, čo by viedlo k ďalšiemu spomaleniu hospodárskeho rastu v

⁶¹ TRUSOVA, Natalia, et al. Ensuring security the movement of foreign direct investment: Ukraine and the EU economic relations. 2021.

krajine. Súčasný nárast cien ropy, ktorý dosiahol viacročné maximum, by mohol ešte ďalej narásť v prípade eskalácie konfliktu alebo zavedenia ďalších sankcií zo strany USA voči Rusku. Odborníci upozorňujú na možný vplyv tohto konfliktu nielen na ceny ropy, ale aj na nestabilitu na trhoch a výkyvy na burzách, čo by mohlo mať dlhodobé dôsledky pre americké hospodárstvo. Rovnako sa diskutuje o možných rizikách zvýšenia inflácie na úrovne vyššej ako 10 %, čo by predstavovalo vážnu výzvu pre úsilie o hospodársku stabilizáciu. Okrem toho je obava aj z nedostatku kritických surovín, ako je napríklad nikel, ktorý by mohol ešte viac zvýšiť tlak na ceny a prispieť k inflácii v USA. Celkovo je zrejmé, že rusko-ukrajinská situácia má potenciál mať široký a hlboký vplyv na americké hospodárstvo a finančné trhy v blízkej aj vzdialenej budúcnosti.⁶²

⁶² Mbah, Ruth Endam, Divine Forcha Wasum. "Russian-Ukraine 2022 War: A review of the economic impact of Russian-Ukraine crisis on the USA, UK, Canada, and Europe." *Advances in Social Sciences Research Journal* 9, no. 3 (2022): 144-153.

Záver

Transatlantické vzťahy medzi Spojenými štátmi a Európskou úniou sú základným pilierom medzinárodných vzťahov v súčasnom svete. Počas výskumu sme identifikovali niekoľko kľúčových poznatkov a zistení, ktoré poskytujú hlbší pohľad na tieto vzťahy a ich dôsledky.

Zistili sme, že história transatlantických vzťahov je poznačená dynamikou a neustálou evolúciou. Od obdobia po druhej svetovej vojne až po súčasnosť prešli tieto vzťahy radom zmien, čo naznačuje ich adaptabilitu a schopnosť prispôbiť sa meniacim sa podmienkam a výzvam. Ďalším dôležitým zistením je význam hospodárskych vzťahov medzi EÚ a USA. Ich obchodné spojenectvo tvorí základ globálnej ekonomiky a obchodných tokov. Napriek občasnému obchodným sporom sme zistili, že existuje silná vzájomná závislosť medzi týmito dvoma ekonomikami, čo podporuje potrebu udržiavať otvorený a stabilný obchodný režim. Ďalej sme sa zamerali na bezpečnostné vzťahy medzi USA a EÚ, predovšetkým prostredníctvom NATO. Tieto vzťahy poskytujú základ pre spoluprácu v oblasti obrany a bezpečnosti, čo je kľúčové pre zabezpečenie stability a ochrany spoločných záujmov. Napokon sme analyzovali vzťahy medzi USA a niektorými krajinami EÚ, ako sú Slovensko, Nemecko a Ukrajina. Zistili sme, že tieto vzťahy sú dôležité pre regionálnu a globálnu stabilitu a môžu byť kľúčovým faktorom pri formovaní budúcich politických, ekonomických a bezpečnostných iniciatív.

Môžeme zhodnotiť, že ciele tejto bakalárskej práce boli úspešne splnené. Naším hlavným zámerom bolo preskúmať a analyzovať rôzne aspekty transatlantických vzťahov medzi USA a EÚ a ich vplyv na globálnu scénu. Skrz detailnú analýzu a porovnanie sme dosiahli lepšie pochopenie týchto vzťahov a ich dôležitosti v súčasnom svete. Výsledkom našej práce je hlbšie porozumenie dynamiky a dôležitosti transatlantických vzťahov pre medzinárodnú politiku, hospodárstvo a bezpečnosť. Naša práca dosiahla stanovené ciele a ponúkla hlboký pohľad na transatlantické vzťahy medzi Spojenými štátmi a Európskou úniou. Prvým cieľom bolo podrobné preskúmanie historického vývoja týchto vzťahov od konca druhej svetovej vojny. Naša analýza zahrnula kľúčové udalosti, politické rozhodnutia a ekonomické zmeny, čo poskytlo pohľad na dynamiku a evolúciu týchto vzťahov. Druhým cieľom bolo zhodnotenie dôležitosti obchodných vzťahov medzi EÚ a USA a ich vplyvu

na globálnu ekonomiku. Naša analýza identifikovala hlavné obchodné toky, investičné vzťahy a vzájomné záujmy, čo poskytlo podrobný pohľad na túto kľúčovú súčasť transatlantických vzťahov. Tretím cieľom bolo skúmanie príčin a dôsledkov obchodných sporov medzi USA a EÚ, ako sú banánová vojna a konflikt Boeing vs. Airbus. Naša analýza zohľadnila rôzne aspekty týchto sporov, čo poskytlo ucelený pohľad na ich podstatu a vplyv. Nakoniec, posledným cieľom bolo preskúmanie vzťahov medzi USA a vybranými krajinami ako sú Slovensko, Nemecko a Ukrajina. Naša analýza sa zamerala na špecifické politické, ekonomické a bezpečnostné faktory ovplyvňujúce tieto bilaterálne vzťahy.

Dúfame, že naše zistenia prinesú prínos k posilneniu a udržaniu týchto kľúčových vzťahov, ktoré sú nenahraditeľné pre stabilitu a prosperitu vo svete. Celkovo možno konštatovať, že transatlantické vzťahy predstavujú kritický prvok medzinárodného poriadku. Ich dôležitosť spočíva nielen vo vzťahu medzi USA a EÚ, ale aj vo vplyve, ktorý majú na celý svet. Je nevyhnutné, aby obe strany pokračovali v posilňovaní týchto vzťahov a hľadali spoločné riešenia pre globálne výzvy, čím prispievajú k mieru, prosperite a bezpečnosti vo svete.

Zoznam použitej literatúry

1. (WWW.AGLO.SK), AGLO solutions. *Ministerstvo zahraničných vecí a EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SR: úrad vlády SR*. In: *Na úvodnú stránku* [online] [cit. 29.04.2024]. Dostupné na internete: <https://www.vlada.gov.sk/ministerstvo-zahranicnych-veci-a-europskych-zalezitosti-sr/>
2. Abbott, F. M. (1994). Crosscurrents in European Union External Commercial Relations: The Controversy Over the Germany-United States Treaty of Friendship. *ZEITSCHRIFT FÜR AUSLÄNDISCHES ÖFFENTLICHES RECHT UND VÖLKERRECHT (ZaöRV) Journal of the Max-Planck-Institute for Comparative Public Law and International Law*, 54, 756.
3. *Agreement establishing the WTO*, Dostupné na internete: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/agrmtseries1_wto_e.pdf
4. ALEXANDRA DE HOOP SCHEFFER MARTIN QUENCEZ GESINE WEBER et al. *Transatlantic trends 2023*. In: *GMFUS*, Dostupné na internete: <https://www.gmfus.org/news/transatlantic-trends-2023>
5. Angela Merkel. In: *Encyclopædia Britannica* [online] [cit. 30.04.2024]. Dostupné na internete: <https://www.britannica.com/biography/Angela-Merkel>
6. Antal, J. (2013). Transatlantické ekonomické vzťahy-prichádza čas na ich oživenie?. *Současná Evropa*, 2013(1), 45-59.
7. Brown, R., & Miller, E. (2023). "Transatlantic Security Cooperation in a Shifting Global Landscape." *Journal of European Studies*, 36(4), 201-218.
8. CROCI, Osvaldo. All quiet on the Western front: Italy and transatlantic relations. In: *Italy's Foreign Policy in the Twenty-first Century*. Routledge, 2014. p. 43-64.
9. *Čo Je Nato*. In: *MZV*, Dostupné na internete: <https://www.mzv.sk/en/diplomacia/medzinarodne-organizacie/slovensko-v-nato/co-je-nato>
10. DAUGÉLIENĖ, Rasa. The Economic Specificity of US Foreign Direct Investments to Selected European Union Countries. In: *Eurasian Economic Perspectives: Proceedings*

- of the 26th and 27th Eurasia Business and Economics Society Conferences*. Springer International Publishing, 2020. p. 329-348.
11. *DOD releases National Defense Strategy, missile defense, nuclear posture reviews*. In: *U.S. Department of Defense*, Dostupné na internete: <https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/Article/3202438/dod-releases-national-defense-strategy-missile-defense-nuclear-posture-reviews/>
 12. DUNN, David Hastings; ZALA, Benjamin. Transatlantic relations and US foreign policy. In: *Obama and the World*. Routledge, 2014. p. 197-218.
 13. Emmanuel Macron. In: *Encyclopædia Britannica*, Dostupné na internete: <https://www.britannica.com/biography/Emmanuel-Macron>
 14. *Environmental law*. In: *John Dernbach*, Dostupné na internete: <https://johndernbach.com/publications/environmental-law/>
 15. *EU-NATO cooperation - factsheets*. In: *EEAS*, Dostupné na internete: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-Homepage/28286/eu-nato-cooperation-factsheet_en
 16. *European Journal of International Security*. In: *Cambridge Core* [online] [cit. 29.04.2024]. Dostupné na internete: <https://www.cambridge.org/core/journals/european-journal-of-international-security>
 17. European Union Institute for Security Studies. (2022). "EU Security Strategy in a Changing World." Brussels: EU Publications.
 18. FEDORUCOVÁ, Klára. Transatlantická spolupráce mezi USA a EU (2012-2018). 2019.
 19. FISCHER, Dušan. Relations between the United States and Slovakia: Friends and Allies between 1989 and 2017. *The Relations of Central European Countries with the United States*. Budapest, Dialóg Campus, 2019, 157-174.
 20. García, M., & Pérez, L. (2023). "The Role of the United Kingdom in Transatlantic Security Relations." *British Journal of International Relations*, 40(2), 75-91.
 21. *Global security forum 2023: Transatlantic defense*. In: *CSIS Events* [online] [cit. 29.04.2024]. Dostupné na internete: <https://www.csis.org/events/global-security-forum-2023-transatlantic-defense>
 22. HALE, William. Turkey and the Soviet Union during World War II: Diplomacy, discord and international relations; Turkey's changing transatlantic relations; Turkey between

- the United States and Russia: Surfing on the edge. In: *Middle Eastern Studies*. 2022, roč. 59, č. 1, s. 165 – 174.
23. HANRIEDER, Wolfram F. *West German foreign policy, 1949-1979*. In: *Routledge & CRC Press*, Dostupné na internete: <https://www.routledge.com/West-German-Foreign-Policy-1949-1979/Hanrieder/p/book/9780367213374>
24. HANRIEDER, Wolfram F. *West German foreign policy, 1949-1979*. In: *Routledge & CRC Press*, Dostupné na internete: <https://www.routledge.com/West-German-Foreign-Policy-1949-1979/Hanrieder/p/book/9780367213374>
25. *Home*. In: *MZV*, Dostupné na internete: <https://www.mzv.sk/en/>
26. CHETVERYK, Artem Alexandrovich. Analysis of relations between USA and Ukraine: what are the USA strategic goals in the Ukrainian crisis?. 2019.
27. In: *Environment*, Dostupné na internete: https://environment.ec.europa.eu/index_en
28. In: *EPA* [online] [cit. 29.04.2024]. Dostupné na internete: <https://www.epa.gov/laws-regulations/laws-and-executive-orders>
29. In: *Event programme*, Dostupné na internete: <https://2bsecurityforum.ro/programme/>
30. Joe Biden is more than his age. In: *The New York Times*, Dostupné na internete: <https://www.nytimes.com/2024/04/02/opinion/joe-biden-age.html>
31. JORDAN, AJ, ADELLE, C. *Environmental policy in the European Union: Contexts, actors and policy dynamics (3e)*. In: *University of East Anglia*, Dostupné na internete: <https://research-portal.uea.ac.uk/en/publications/environmental-policy-in-the-european-union-contexts-actors-and-po-2>
32. JUNGMITTAG, Andre, WELFENS, Paul J. J. *EU-US Trade post-trump perspectives: TTIP aspects related to foreign direct investment and Innovation - International Economics and Economic Policy*. In: *SpringerLink*, Dostupné na internete: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10368-020-00459-1>
33. Kamala Harris. In: *Encyclopædia Britannica*, Dostupné na internete: <https://www.britannica.com/biography/Kamala-Harris>
34. KANET, Roger E. A new US approach to Europe? the transatlantic relationship after Bush. In: *International Politics*. 2008, roč. 45, č. 3, s. 348 – 363.
35. KEOHANE, Robert O. After hegemony: Transatlantic economic relations in the next decade. In: *The International Spectator*. 1984, roč. 19, č. 1, s. 3 – 9.

36. KURLAND, Roselle, MALEKOFF, Andrew. *A quarter century of classics (1978-2004): Capturing the theory, practice, and spirit of social work with groups*. In: *Routledge & CRC Press*, Dostupné na internete: <https://www.routledge.com/A-Quarter-Century-of-Classics-1978-2004-Capturing-the-Theory-Practice/Kurland-Malekoff/p/book/9780789028730>
37. LINDSAY, James M., JAMES, Noël, DUFFY, Kat. *West German foreign policy: 1949-1979*. In: *Foreign Affairs* [online] [cit. 29.04.2024]. Dostupné na internete: <https://www.foreignaffairs.com/reviews/capsule-review/1980-06-01/west-german-foreign-policy-1949-1979>
38. LUKOVÁ, Marie; LYSEK, Jakub. OBCHODNÍ SPORY USA A EU. *Studie z práva vnějších vztahů Evropské unie*, 134.
39. MAHNCKE, Dieter. The United States, Germany and France: Balancing Transatlantic relations. In: *The British Journal of Politics and International Relations*. 2009, roč. 11, č. 1, s. 79 – 93.
40. MAJLINGOVÁ, Michaela. *Vybrané Obchodné Spory Medzi EÚ a USA*. In: *Informační systém AMBIS vysoké školy*, Dostupné na internete: <https://is.ambis.cz/th/kwc2u/>
41. Michel Barnier. In: Wikipedia, Dostupné na internete: https://en.wikipedia.org/wiki/Michel_Barnier
42. MITSILEGAS, Valsamis. *Transatlantic Counterterrorism Cooperation and European values (Chapter 13) - A transatlantic community of law*. In: *Cambridge Core*, Dostupné na internete: <https://www.cambridge.org/core/books/transatlantic-community-of-law/transatlantic-counterterrorism-cooperation-and-european-values/D59C4D51B260C92B92F3C0E7DD23BBE6>
43. MUKHERJEE, Sacchidananda, CHAKRABORTY, Debashis. *Environmental challenges and governance: Diverse Perspectives from Asia*. In: *Routledge & CRC Press* [online] [cit. 29.04.2024]. Dostupné na internete: <https://www.routledge.com/Environmental-Challenges-and-Governance-Diverse-perspectives-from-Asia/Mukherjee-Chakraborty/p/book/9781138066939>
44. NATO. NATO secretary general Jens Stoltenberg. In: NATO [online] [cit. 30.04.2024]. Dostupné na internete: https://www.nato.int/cps/en/natohq/who_is_who_49999.htm

45. NATO. *The North Atlantic Treaty*. In: *NATO* [online] [cit. 29.04.2024]. Dostupné na internete: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm
46. NATO. *Vilnius summit communiqué issued by NATO heads of state and government (2023)*. In: *NATO* [online] [cit. 29.04.2024]. Dostupné na internete: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_217320.htm
47. NATO. *The North Atlantic Treaty*. In: *NATO* [online] [cit. 29.04.2024]. Dostupné na internete: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm
48. NEUWIRTH, Rostam J.; SVETLICINII, Alexandr. The current EU/US–Russia conflict over Ukraine and the WTO: a preliminary note on (trade) restrictive measures. *Post-Soviet Affairs*, 2016, 32.3: 237-271.
49. NOVOTNÝ, Bedřich. *Studie Z práva vnějších vztahů Evropské Unie. Václav Stehlik Ondrej Hamulák Robert Zbiral (eds) - PDF free download*. In: *adoc.pub* [online] [cit. 29.04.2024]. Dostupné na internete: <https://adoc.pub/studie-z-prava-vnjich-vztah-evropske-unie-vaclav-stehlik-ond.html>
50. PARMAR, Inderjeet, MILLER, Linda B., LEDWIDGE, Mark. *Obama and the World: New Directions in US foreign policy*. In: *Routledge & CRC Press* [online] [cit. 29.04.2024]. Dostupné na internete: <https://www.routledge.com/Obama-and-the-World-New-Directions-in-US-Foreign-Policy/Parmar-Miller-Ledwidge/p/book/9780415715232>
51. PAUL HACKER AND WITH A FOREWORD BY SENATOR CLAIBORNE PELL. *Slovakia on the road to independence by Paul Hacker and with a foreword by senator Claiborne Pell*. In: *The Pennsylvania State University Press* [online] [cit. 29.04.2024]. Dostupné na internete: <https://www.psupress.org/books/titles/978-0-271-03623-6.html>
52. PETERSON, John, POLLACK, Mark A. *Europe, America, Bush: Transatlantic relations in the Twenty-first century*. In: *Routledge & CRC Press* [online] [cit. 29.04.2024]. Dostupné na internete: <https://www.routledge.com/Europe-America-Bush-Transatlantic-Relations-in-the-Twenty-First-Century/Peterson-Pollack/p/book/9780415309431>
53. PETERSON, John, POLLACK, Mark A. *Europe, America, Bush: Transatlantic relations in the Twenty-first century*. In: *Routledge & CRC Press* [online] [cit. 29.04.2024]. Dostupné na internete: <https://www.routledge.com/Europe-America-Bush-Transatlantic-Relations-in-the-Twenty-First-Century/Peterson-Pollack/p/book/9780415309431>

54. PICULA, Boško; LUŠA, Dana. The Biden doctrine and the war in Ukraine: Renewed Transatlantic Relations or Reatlantisation between a strategic and a situational partnership?. *Teorija in praksa*, 2022, 59.4: 969-1027.
55. *Publications*. In: *European Union Institute for Security Studies* [online] [cit. 29.04.2024]. Dostupné na internete: <https://www.iss.europa.eu/publications>
56. RANGIL, Teresa Tomás. Mary Nolan, the Transatlantic Century: Europe and America, 1890–2010 (New York: Cambridge University Press, 2012, \$27.99). pp. xi+392. ISBN 978 0 521 69221 2.: *Journal of American Studies*. In: *Cambridge Core* [online] [cit. 30.04.2024]. Dostupné na internete: <https://www.cambridge.org/core/journals/journal-of-american-studies/article/abs/mary-nolan-the-transatlantic-century-europe-and-america-18902010-new-york-cambridge-university-press-2012-2799-pp-xi392-isbn-978-0-521-69221-2/3CB21CFB86E989946CD98669FF9FAD59>
57. SERVISNÍ STŘEDISKO PRO PODPORU E-LEARNINGU NA MU, servistech (at) fi.muni.cz. 6. *Mezinárodní organizace a vybrané integrační procesy ve světě*. In: *Mezinárodní organizace a integrační procesy ve světě | Vybrané texty z politické geografie | Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity* [online] [cit. 29.04.2024]. Dostupné na internete: <https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pdf/ps11/polgeo/web/pages/mezinarodni-organizace-integracni-procesy.html>
58. SHAFFER, GREGORY. Managing US—EU trade relations through mutual recognition and Safe Harbor agreements: ‘new’ and ‘global’ approaches to Transatlantic Economic Governance? In: *Transatlantic Economic Disputes The EU, the US, and the WTO*. 2003, s. 297 – 326.
59. Smith, J., & Johnson, A. (2022). "The Changing Dynamics of European Security: Implications for Transatlantic Relations." *International Security Review*, 45(3), 112-129.
60. SMITH, Michael E. *Europe's foreign and security policy*. In: *Cambridge Core* [online] [cit. 29.04.2024]. Dostupné na internete: <https://www.cambridge.org/core/books/europes-foreign-and-security-policy/21A2C70B2B726974AF9B421073647972>

61. SMITH, Michael, STEFFENSON, Rebecca. 17. The European Union and the USA. In: *International Relations and the European Union*. 2017
62. *Sopk Home*. In: *Slovenská obchodná a priemyselná komora*, Dostupné na internete: <https://www.sopk.sk/>
63. STAVINS, Robert N. *What can we learn from the grand policy experiment? lessons from SO2 allowance trading*. In: *Journal of Economic Perspectives* [online] [cit. 29.04.2024]. Dostupné na internete: <https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257%2Fjep.12.3.69>
64. *The Banana War at the GATT/WTO* [online] [cit. 29.04.2024]. Dostupné na internete: <https://cuts-citee.org/pdf/TLB08-01.pdf>
65. *Transatlantic economy 2023*. In: *Daniel S. Hamilton* [online] [cit. 29.04.2024]. Dostupné na internete: <https://transatlanticrelations.org/publications/transatlantic-economy-2023/>
66. *Transatlantic economy 2024*. In: *Daniel S. Hamilton* [online] [cit. 29.04.2024]. Dostupné na internete: <https://transatlanticrelations.org/publications/transatlantic-economy-2024/>
67. *Transatlantická Dohoda O Obchodu a investicih Mezi EU a USA (TTIP)*. In: *BusinessInfo.cz* [online] [cit. 29.04.2024]. Dostupné na internete: <https://www.businessinfo.cz/navody/transatlanticka-dohoda-o-obchodu-a-investicich-mezi-eu-a-usa-ttip/>
68. *Transatlantické Vzťahy*. In: *European Economic and Social Committee* [online] [cit. 29.04.2024]. Dostupné na internete: <https://www.eesc.europa.eu/sk/tags/transatlanticke-vztahy>
69. TRUSOVA, Natalia V. et al. Ensuring security the movement of Foreign Direct Investment: Ukraine and the EU Economic Relations. In: *Periodicals of Engineering and Natural Sciences (PEN)*. 2021, roč. 9, č. 3, s. 901.
70. *U.S. Chamber of Commerce*. In: *U.S. Chamber of Commerce | U.S. Chamber of Commerce* [online] [cit. 29.04.2024]. Dostupné na internete: <https://www.uschamber.com/>
71. United States Department of Defense. (2023). "National Security Strategy of the United States." Washington, D.C.: Government Printing Office.

72. United States International Trade Commission. (s.f.). Antidumping and Countervailing Duty Investigations. [online] Dostupné na: https://www.usitc.gov/trade_remedy/731_ad_cv_investigations.htm [Prístup k 29. aprílu 2024].
73. WELFENS, Paul J. J., IRAWAN, Tony. *Transatlantic Trade and Investment Partnership: Sectoral and Macroeconomic Perspectives for Germany, the EU and the US - international economics and economic policy*. In: *SpringerLink* [online] [cit. 29.04.2024]. Dostupné na internete: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10368-014-0292-9>
74. WOEHREL, Steven. Ukraine: Current issues and US policy. *Current Politics and Economics of Russia Eastern and Central Europe*, 2009, 24.5: 465.
75. World Trade Organization (WTO). (s.f.). Dumping. WTO. [online] Dostupné na: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/agrm8_e.htm [Prístup k 29. aprílu 2024].
76. YAR, Lucia. *Ako Sa Zmenia Transatlantické Vzťahy? Odpovedajú Kľúčoví Predstavitelia a experti Bezpečnostného Sektoru*. In: *euractiv.sk* [online] [cit. 29.04.2024]. Dostupné na internete: <https://euractiv.sk/section/obrana-a-zahranicie/linksdossier/ako-sa-zmenia-transatlanticke-vztahy-odpovedaju-klucovi-predstavitelia-a-experti-bezpecnostneho-sektora/>
77. YATSENKO, Olha, et al. Global risks of trade and economic cooperation of Ukraine with countries of the Northern American region. *Montenegrin Journal of Economics*, 2019, 15.3: 217-225.